

B

baba

- starenka, stará žena
 - zemiakové placky, haruľa
 - obradné pečivo na Veľkú noc (bábovka).
 - po česky sa mraky nazývajú baby, babí kút je severozápad, odkiaľ najviac zrážok prichádza
 - marcový sneh sa nazýval babine okovy
 - pavučiny sa nazývajú babiny ale aj bielizeň sudičiek, sú upradené z mesačného svitu a poletujú cez „babie leto“: suché slnečné dni koncom septembra a začiatkom októbra, v priemere od 21.septembra do 2.októbra.
 - posledný snop, ktorý sa zapálil pri domlatkoch, » *slameník*
 - od slova baba je odvodené bábka, t.j. figurína ženskej postavy
 - baba slepá je detská hra ale aj slepá jasnovidka
 - baba zelená, vodná je *vodníčka*
 - baba čierna je *Nynva*
 - baba zlatá » *Zlatogorka*
 - baba jahodová je *Kordulka*
 - baba sekavá » *Kordulka*
 - baba ražná je *Ržanica*
 - baba mesačnica je *Lunica*
 - baba nočná » *bohynka*
 - baba žaha je *jezinka*
 - baba stepová je hraničný kameň » *čur*
- baba pôstna, zimná je *Korizma baba*
- baba Iha, baba Jedza je *ježibaba*
 - baba Poveščalka » *Korovnica*
 - baba pokladna (fašiangová) » *Barbora*
 - baba (jarmočná) Suida je *Osadka*
 - baba Tarachto » *Dedo Pichto*
 - baba Žitná je *Živa*
 - baba Gorinka » *Runa*
 - baba Nedeľa je *Kúpala*
 - baba kosmatka (bulh.) *čarodejnica*

poľs. jędza = baba

Baba, babica

1. pôrodná žena, pôrodná asistentka, *sudička*, » *vedma* (cig. phuri daj), puporezka, biela baba aj zlatá baba, rus. povitucha. Deti, ktoré priviedla na svet, nazývala vnukmi. Starala sa o deti prvých 9 dní.

V balkánskej mytológii boli babice (babke) zlí ženský démoni, prinášajúce choroby novorodencov a šestonedeliek. Z toho dôvodu babice kúpali – očisťovali na **Deň babíc** » *Babin deň*

2. ženský princíp duchovných postáv : *Perún baba (Perinbaba)* alebo *Juno -Zlatá Baba, Ďund'a*

(obdoba hind. božstva Bhavani – matka, darca života)

lotyš. vecene

Mužský princíp Baby je Dedo (*Ďad*).

zemepisný názov: Babie hory, Baba (viac vrchov tohto názvu), obce Babín, Babice atď. vo všetkých slovanských krajinách.

Baba Berta »*perechta*

Baba Černa » *Nijolé*

Baba Jaga » *ježibaba*

Bobo Jaga, Bobská Jaga, Baba Ljaga, Baba Ljagba, baba Iha, rus. karga, bauška Jaga, srb. Baba Gvozdenzuba (železnazubá), biel. Železnaja baba, chorv. Baba Roga, Baba Oga, Baba Ruga, Baba Rjucha t.j. rohatá baba, bosn. Baba Drašnica, ukraj. *Jagiňa*

Burja Jaga, pol. Jedza, Jega Baba, Jegi Baba, čes. *Jezinka*

Jasuna Svätogorovna (Usoňša Vievna), čarodejníca so zelenou kožou. Bola ženou vládcu rieky *Don*. Jej mužský princíp (brat) je *Loktibrada*.

V ruských mýtoch sa nazýva kostená noha, mala kocúra Burlatoma, či Vasilija, ktorého posmešne nazývali „učení“, lebo sa ku všetkému učene vyjadroval a ničomu nerozumel.

Baba Jaga bývala aj na Babej Hore. Meno Jaga je odvodené od ruského jaglo = zdochlina.

Jaguška je druh ženského kožušinového kabátu s predným otváraním. Jej rastlinou je hadí jazyk (*Ophioglossum*) pol. nasięźrzał, ktorý má z rastlín najvyšší počet chromozómov. V Juhoslávii sa nazýva *Ala*.

Je obdobná postave z finskej mytológie baba Louhi prípadne baba Jätä.

Umelo bola vytvorená mužská forma Babaj Aga » *Bubo*

Baba Marta

Marjetica (slovin. marjetica = sedmokráska), Martisor, rus. Maremjana

stelesnený mesiac marec, prejavujúci sa vrtošivým počasím ako povaha starej ženy, večne nespokojnej s mužmi.

Marec (srb. mart) bol kedysi prvým mesiacom v roku, a keď Rimania dali pred marec ďalšie dva mesiace, jeho žena Baba Marta sa urazila a požičiava si pár mrazivých dní (babine okovy) aj pre mesiac marec od predsunutých mesiacov Veľkého Sečňa a Malého Sečňa, ktorý sú jej bratmi. Je to vlastne duchovné

zdôvodnenie praxe, keď sa do marca zahrňovalo 11 dní na vyrovnanie rozdielu v počte dní medzi lunárnym a solárnym kalendárom. Tento mesiac sa nazýva aj priestupný mesiac.

Oslavuje sa 1. marca (brezna) pod názvom **Martenice**, pôvodne to bola oslava Nového roku. Aby sa počasie upokojilo a aby už nemrzlo, nosia ľudia celý marec pletený červenobiely náramok, zvaný tiež martenice, martičky alebo bajnice, ktorý sa nosí až do prvého kvetu na stromoch, potom sa zavesí na strom a nechá roztrhať vetrom. V Bulharsku sa vyrábajú pletené postavičky v tvare muža a ženy, ktoré nazývajú Pišo a Penda » *Pizius*. Červená farba znamená narodenie – farba krvi a biela večnosť farba snehu. V niektorých krajoch sa presúva na 9. marca. Marcový sneh sa na Balkáne nazýva babine kozičky (srb. jarci), čo prenesene prešlo ako pomenovanie ženských ňadier (poprsia). Vzniklo to spojením nemeckého Busen = ňadrá a cigánskeho buzni = koza. Snehové záveje sa rozpúšťajú. Kto sa okúpe v roztopenom marcovom snehu 13. marca, ochráni sa pred chorobami, ktoré spôsobujú *lichoradky*. Roztápajúci sneh sa nazýva pľušť, čľapkanica, pľackanina.

Prekrytý bol cirkevným sviatkom 40 mučeníkov (*soroki*), v pravoslávnej cirkvi sviatkom sv. Evdokije (Javdochy) Pľuščanice, z uvedeného vzniklo pomenovanie **Baba Dokia** » *maslenica*, a sv. Mariamnou.

Porekadlo: Ak je na Martenice mráz, bude ešte 40 ráz.

Baba Nedel'a » *Kúpala*

Baba Šarka (bulh. šarka = osýpky, kiahne) » *Barbora*

babai, babaika (ukr.) - *bubo*

babiak » *Bubo, mátoha, strašidlo*

Babí Ján

Fabián

horský duch pohoria Brd v Čechách; rytier, ktorého nešťastná milenka, jeho babička, zakliala v lesného ducha. Túlava sa okolo svojho hradu v Babě nad Hostomicemi ako tlstý fúzatý starček v poľovníckom oblečení, prípadne v odevu z kôry a šišiek. Ozýva sa tiahlym húkaním, ktorým desí ľudí, avšak neškodí. Na hore Plešivec má záhradku, kde leží skalka z veľkých kameňov, zvaná **Fabiánova posteľ**, kde zvykne odpočívať.

Jeho ženou bola *Medulienka* a babičkou čarodejnica *Megeera*.

Jeho dňom je 20. január. Obradne sa vykonáva kúpanie starých ľudí.

Údajne ho chytili cigáni a odviekli so sebou. V Bulharsku sa nazýva **Starec**.

Predpokladá sa, že bol totožný s *hejkalom*.

Babilas, Baubilas, Babilos (litov.) - *bubil*

Bábilon

Babin deň, Deň babíc

8.januára (21. januára)

V balkánskej mytológii boli babice zlé démonice prinášajúce choroby novorodencov a šestonedeliek. Z toho dôvodu ich kúpali – očisťovali na **Deň babíc** » *Babin deň*. V tento deň sa umývali aj všetky deti narodené v predchádzajúcom roku a ich rodičky, z dôvodu ochrany pred chorobami a súčasne sa robili ďalšie obrady v tomto smere. Záverom obradov vozia babice po obci na koči alebo saniach (vláčenie babice), niekde ju vysypú do potoka a vystrojí sa bujará hostina.

Ale **babský sviatok (Babí večer)** sa nazýval sviatok *kolodija* či *maslenica* ale aj *radunica, kukačka*.

babona, bobona » *zaklínanie*
(maď. povera)

babský sviatok » *kráľ*

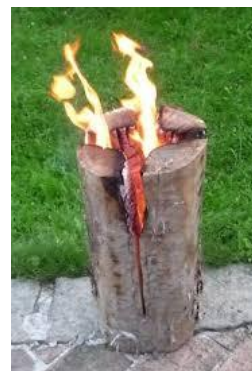
badnik, badňak, bagnik,

badnak, badniak, bahník, *božiec, božit'*, bodnyjak, bodnik

» *svetlonos*

ohňoboh (germ. julblock), slovin. venelin, chorv. čok, srb. vesel'ak

peň zapalovaný na Vianoce, zhoria v ňom nešťastia, zlé myšlienky, nesplnené želania, choroby z predchádzajúceho roka. Pred tým, než sa zapáli, býva polievany vínom alebo mliekom, pomazaný medom, posypaný znom alebo sa na ňom obetoval koláč zvaný badňak alebo pita bogovica. Cez horiaci badnik sa preskakuje, aby sa posilnilo zdravie. Popol a sadze z badnika sa používali na magické účely. Badnik sa vyrába najmä z buku.

V súčasnosti je nahradený ohňostrojom.

Pomenovanie badnik je od slova bdieť, južní Slovania Štedrý večer nazývajú Badnij večer, teda že sa bdie až do rána - utra » utiereň.

litov. Blukku vakars

Kozmologicky badnik je starý rok a *božic* je nový rok.

Zemepisný názov: Bodnegg – obec v Nemecku - Bádensku

badzula » *nečistník*

badzoula, badzulia, baďula

badzgať = splasene pobeťovať, strečkovať

baga (rus.) *Bubo*

bagan, bogan

V bieloruskej mytológii ochranca domáceho dobytku, s vlastnosťami *chlievnika* vyzerá ako *čatež* a je rohatý. Bud' chráni dobytok pred chorobami alebo spôsobuje ich neplodnosť či narodenie mŕtvych mláďat. Aby nespôsobil škodu stavajú mu samostatný senník, kde prebýva. Seno z tohto senníka pomáha liečiť chorý dobytok.

mongol. bugan = jeleň

Zemepisný názov: Baganzola – provincia v Taliansku

bagnik (bielor.) **bagiennik** (poľ.) - *bažinník*

bahorka

víla, ktorá mala vysokú, suchú až vycivenú postavu s dlhými šedivejúcimi vlasmi a jej vek sa odhadoval na niekoľko 100 rokov.

z toho rozprávanie o vílach je **báchorka**

Zemepisný názov: Bachureň - horský celok medzi Braniskom a Torysou, Bahori – obec v Bosne a Hercegovine

bahničky » *bludička*

baištuk » *zemopak*

rus. bajstrjuk = bastard, syn vykonávateľa starej viery

baj, bajan, baj Ján, bájavec, bajun

tur. baj = pastier, ilyr. bajan = čarodejník, poľ. baja = rozprávka

bájkár, bajkať, pejo, pri nesprávnom zápise aj bojan, boian, ukr. kobzár, rus. báchar', z toho báhorka = vymyslená bájka, ukr. bajalnik, bajaľnik, baľnik,

starorusky zaklínač, z toho báť'a, báť'ka, báči, v slovinčine báli vo význame liečiteľ, v ženskom rode bajánca, bajánka. Rád rozprával rôzne príbehy - *bájk*y(*byliny*), ktoré sa používajú ako uspávkavy. Keďže to robil s hudobným sprievodom na gusliach, uvádza sa aj ako ochranca poetickej hudby a spevu.

V ukrajinských a bieloruských legendách ochranca uspávaniek.

Spolupracuje so *spievankami*, *marlivkami*, *vedôstkami* a *ladarkami*, slovanskými múzami – *umkami*, zodpovedajúcimi za hudbu, predstavivosť, slovesnosť a tvorivosť. Prekladá spev vtákov

a zvierat do ľudskej reči. Má pomocníka čiernu mačku (alebo kocúra), ktorá sa nazýva **smierakatu** ale aj bajun, vidí na sedem míľ a jej hlas počuť tiež na sedem míľ.

Oslavuje sa 4. apríla, vtedy začína spievať slávik. Pravoslávna cirkev ho prekryla sviatkom sv. Jozefa – Piesňopevca.

Bajan – avarský kagan, zomrel v r. 603. Údajný syn *Tura*.

bajan sa nazýva aj chromatická harmonika, rus. bajaľnik je liečiteľ, ktorý liečil piesňami a hlasom (t.j. mantrami), rus. bajukat' = uspávať dieťa piesňou

V ruských zemiach bol Bajjan (БАЙЯН) ochranca kováčov, niekedy nesprávne zapísaný ako Vajjan. Niekedy aj slnko oslovujú familiárne báťuška. Je považovaný za Velesovho vnuka.

Zemepisné názvy, Baj, Bajaan rieky a obce v Rusku, Baja – mesto v Maďarsku

bajalica (balkán.) - *kúzelník*

bajanie » *zaklínanie*

báj, bájka » *rozprávka, bylina*

sliez. bójka

baječník, baečník

baitechnik, perebaječník

zlý domáci duch z ruských rozprávok. Stelesnený strach spojený s večerným rozprávaním o niečom strašnom, o zlých duchoch atď. Keď ľudia večer rozprávajú hrozné príbehy, potom, čo všetci zaspia, roztiahne ruky nad spiacim človekom, aby sa mu sníval strašidelný príbeh a zalial ho studený pot. Ak v tomto okamihu rozsvietite svetlo, môžete vidieť tieň, ktoré utekajú z postele. Je nebezpečné osloviť ho, lebo môžete ochorieť.

zastar. báječný = bájkový, rozprávkový, v súčasnosti nádherný

bájoslovie » *mytológia*

Bajor – meno *diabla* v Poľsku

Zemepisný názov: Bajory, Bajorki – obce v Poľsku

baka

jap. blbec, idiot, hlúpy ako sud, rus. bak = nádrž, sud

pomenovanie čierneho bociana, ktorý slúži *černokňažníkovi*

bakaný = špinavý, začmudený, detsky: kakaný

bakanuška » *susedko*

Bakus » *slameník*

Bagh, Bag

Bakchus, Bacchus,

Bochitus, Boxitus, Vakch

(z gréc. iakchos = vykrikovať; od toho slovanské jašo, jašiť sa)

antický boh plodivých síl zeme, vinohradníctva a vinárstva, hýri a býva opitý, má býčie rohy, sprevádzaný je *satyrmí*; *Dionýzos*

Čiastočne prijatý Slovanmi ako komická figurína na fašiangy » *slameník*.

balamutník, balamuteň

balamuceň

balamutiť = vodu mútiť, ale aj zvädzať, vzrušovať, ohlupovať, poblázniť, baláchať, pôsobiť na niekoho prostredníctvom výmyslov

vodník, ktorý zvädza dievčatá. Hoci je škaredý, podarí sa mu okúzlením dievča zviešť. Potom ho prepustí. Zvedené dievča sa už nikdy neutupí.

Zemepisný názov: Bałamutowo – obec v Poľsku, Balamutivka – obec na Ukrajine

Balandžiu

(litov. = holubica)

básnický *Milda*

baláver, balaur » *malavar*

nem. bälauer = modrejší

Baldr,

Baldur, Bal'dr, Bal'dar, Balde, Baldar, Balder

v škandinávskej mytológii syn *Odina* a *Friggy*, boh dobra a mieru, bol uznaný Slovanmi

(litov. Derintojas, Derfintos)

rus. balda = kyjak, dvojručný mlat ale aj tupec, či gebuľa (hlava)

Balderich bol obor na Rujane.

banči (rus.) *hasacz*

Bangpūtys (litov.) - *Pohvizard*

Bankputtis

litov. bangas pučianti = vlny fúkať

bannik

(rus. báňa = kúpeľ, vaňa, poľ. balijka = vanička)

bajnik, baennik, bajanik, bajnuško, bannyj (starosta), banščik, láznik, kúpeľník, vannik, saunik, obderich, od'oryšok, niekde sa nazýva aj baennij *žichar*, baennij šiš, ukraj. lazňuk, poľ. kąpielnik, łaźnik, łaźiebnik, komi. rynyša, pyvsjansa

duch parných kúpeľov (sauny) a kúpeľní, kúpeľný dedko

Ak bol vyrušený pri kúpaní sa, mohol narušiť a obariť vriacou vodou, alebo spáliť saunu. Nemá rád ľudí, ktorí pijú alkohol v kúpeľoch. Bannik škodí tým, ktorí prichádzajú do kúpeľov neskoro, po západe slnka, v noci. Jeho zlá vôňa sa pripisuje mdlobám a nehodám, ktoré sa niekedy vyskytujú v kúpeľi. Vie predpovedať budúcnosť. Kúpeľný šiš obťažuje najmä ženy.

Jeho ženská forma je **bannica** (navka-bannik, banicha, bajnica, bajnicha, balijka, balija, kúpeľná mamuška, kúpeľná babuška, kúpeľná ančutka, obdericha, bajinka paruška). Vyzerá ako sliepka bez peria a miesto krídel má detské ruky alebo ako nahá žena s dlhými vlasmi. Je zlomyseľná, kto sa kúpe po polnoci, zoderie mu kožu. Malé deti do 1 roka, ak zostanú v kúpeľni samy, vymení za *podvršťa*. Ich dňom je 22. marec (Deň vody) a 22. september. V tento deň väčšinou začínajú jarné a jesenné daždivé počasia.

Cirkev ju prekryla sv. Theodorou.

Nechávalo sa pre nich v saune mydlo a voda, prípadne aj jedlo.

Sú nebezpeční hlavne pre malé deti.

Bannik sa nazýva aj valcová kefa, ktorou sa čistí hlaveň strelnej zbrane.

barabao

markíz Barabao

novodobý duch, duch čestnej hry, či už v kartách, v hracích automatoch alebo inej hry. Človečik - vidina, ktorý má na sebe červenú košeľku so zlatou výšivkou, krajkové tričko, pančuchy a topánky so sponami. Pre svoju činnosť využíva unikajúcu a zvyškovú energiu z rôznych energetických zdrojov.

Pomenovanie je odvodené od venétskeho domáceho zlomyseľného škriatka.

barabaška

rus. baraban = bubon

barabachka, grochotanis = rachotáč, literárne čeburašek, čeburaška

novodobý domáci duch mestských bytov. Barabaškovia sú domáci chuligáni. Naplňajú byt zvláštnymi klepotajúcimi zvukmi, kradnú veci. Bránia zapáliť zápalky, veselo a bezdôvodne schovávajú topánky. Sú malí, tichí neviditeľní. Prejavujú sa klepaním, bubnovaním, cinkaním pohárov, pohybujúcimi sa predmetmi. Barabaškovia sú reprodukciami mytologických archetypov, usídlených v slovanskej duši, založenou na priamom dedičstve tradícii, vychádzajúcou z neobvyklého druhu energie detí.

prenesene: ľahkomyseľne tárajúci človek, všetko „vybubnuje“

Podľa toho, kde bol pozorovaný, dávajú mu ľudia rôzne pomenovania: pod divánom (pohovkou) je divánnik, na balkóne je balkónnik, v šatníku je šatňovník, na chodbe chodbovík atď.

baranec

boranec, boramec, baromec, tatársky baran, rastlinný baran, baranč, garomec, beranec

baranetz, borametz, garometz

legendárna rastlina (*Agnus scythicus*); verilo sa, že jej plody sú barani spojené pupočnou šnúrou s rastlinou.

Môže to byť aj nesprávne vysvetlenie pomenovania paprade

Cibotium barometz, ktorá má plstnaté klíčiace podzemky; prípadne rastlina plavúň (*Lycopodium selago*) s ľudovým ruským pomenovaním baranec obyčajný, alebo rastlina *Raoulia eximia* či *R. susericea* s triviálnym pomenovaním rastlinná ovca, ktorej plošné pokrývky na strážach vyzerajú ako ovce. Ale najskôr to bude bavlník (*Gossypium*), ktorý bol v Európe neznámy, ktorého popis najviac zodpovedá legendárnej rastline *Agnus scythicus* (baran skýtsky).

Názvom **barníkl** (berníkl, barnitlet, rus. kljak) sú pomenované stromy, z plodov ktorých sa vyľahnu husi nazývané **vultanka**.

Berníkla je pomenovanie druhu husi.

barbar

rus. varvar

(tal. surovec, odroň, špinavec)

u starovekých Grékov a Rimanov to bola osoba, ktorá hovorila cudzou, im nezrozumiteľnou rečou (Tráci, Kelti t.j. Valasi, Germáni, Slovania), čiže každý cudzinec.

Prenesene: nevzdelaný, nekultúrny, hrubý, surový človek

Grék je od slova grech, čo znamená hriech. Gréci sami seba nazývajú Heléni.

Zemepisný názov: Barbaricum – územie mimo Rímskej ríše, Barbariga – polostrov v Chorvátsku

Barbora

Varvara, Bérbara, Babula

meno čarodejnice. V ruských legendách dcéra morského kráľa » *Jurata*.

Obradný kostým je : tvár po oči zakrytá bielou šatkou a v ruke husie krídlo (pozri *vymetanie kútov* , *Lucia*) . V súčasnom kalendári je 4. decembra. Čerešňová vetvička odrezaná v tento deň a ponorená do vody rozkvitne na Vianoce.

Barbora je ochrankyňou detí pred chorobami, najmä osýpkami a kiahňami.

Na Balkáne sa nazýva aj **Baba Šarka** (bulh. šarka = osýpky, kiahne). Vymetáním kútov sa predchádza infekcii detí. Pečie sa obradný múčnik s medom – pita v tvare bábätka.

Prenesene: basa, kontrabas.

tal. barbara = surový; prenesene špinavý , ubabraný

Barbora t.j. špina sa pochováva alebo páli posledný fašiangový deň » *fašiangy*, takže sa nazýva aj **fašiangová baba** (chorv. pokladna baba).

Bardaitis » Gardaitis

Bardoayts, Bardoyats

Zemepisný názov: Bardo – mesto v Poľsku, Brdo – pomenovanie kopcov vo viacerých krajinách

Bardewitt, Bardevit » Porevít

Barmas

mianmarské božstvo modlitby, prijaté uralskými Slovanmi. Do jeho ženy Tarusy sa zaľúbil *Čurilo*, syn *Dyja*. Podľa KK nadviazal mierovú zmluvu s Jarom – vodcom starých Árijov. Jeho syn Man mal dcéru Slavóniu, zakladateľku východoslovanských kmeňov » *rodostrom*.

Barstuk, Barstucke, Barzdukas » Berstuk

Bartolomej

(hebrej. = syn brázdy)

Jernej, Jérnik, Jarnik, žiarnejc, *žiarolem*, žiarlomec, rus. zarevnica

ukrajin. Varchol, Varchal, Varchola, Varcholík, Varhol

Jernej je vládcom jesennej búrky.

24.augusta – živočíchy, najmä hady, sa vracajú do zeme, začína jeseň, dni sa krátia. Víly, hady a draky sa sťahujú na zimoviská » *Zameikovo*. Po tomto termíne je zo zdravotných dôvodov už nevhodné kúpať sa vonku a sedieť na zemi. V tento deň je možné zhladiť hadieho kráľa » *Prašivec*.

Oslava konca leta sa robí medzi 24. a 29. augustom. Zbierajú sa lesné plody, korene liečivých rastlín a žihľava. Porekadlo: Na Varhola každá plánka zrelá.

Žiarolem (žiarlomec) znamená rozhranie (brázda) medzi letom a jeseňou. Obrazne Bartolomej (Jernej) zastrelí na sklonku leta *Zlatoroga* (leto). Slovné spojenie „Bartolomej brúsi Eliášovi oštep „ = blýska sa.

V slovinskej mytológii splynul s *divokým lovcom*. Na Ukrajine v tomto období má sviatok *Pohvzd* – vládca vetrov. Varhol je vždy nespokojný duch hádok, výtrzník.

Deň 29. augusta prekryla cirkev sviatkom Sťatia Jána Krstiteľa tzv. Golovosek.

basrman, basrymon, besrman, besterman » *vodník*

Bastinda

fiktívna postava, zlá čarodejnica, vládca Purpurovej krajiny. Sestra inej zlej čarodejnice - Gingham. Vystupuje v dielach A. M. Volkova

Bastrikuli

fonetický prepis hindskej bohyně Bhadrakali, ktorá ochraňuje dobro. Na Slovensku používané ako jemná nadávka, napr. Bastrikuli motyka

bataman (rus.) vazila

batamanko, batamanka, batamuško, batan, batanuška, bataluško

odvodené od slova ataman = vodca

baubas, babaušis, baublis (litov.) - bubo

bauk (srbs.), baukuris (litov.), bauc (slovin.) » lesovik

duch lesnej ozveny, lesné strašidlo v stvárnení medveďa

Býva stotožňovaný aj s *Bubom* či *berendjom*.

V ruskej mytológii sa nazýva **auka**, a môže sa zmeniť na akékoľvek zvieratá alebo vtáky, stromy alebo kamene. Väčšinou je to veselé stvorenie s okrúhlym bruchom, pokrytý trávou a listím. Upozorňuje na seba volaním : „au“ alebo „bau“. Bezohľadných hubárov a poľovníkov nechá zablúdiť a unaveným strateným cestujúcim ukáže správnu cestu. Žije v malom dome (brlohu) uprostred lesa, pôsobí aj v zime. Ako metlu používa medvediu labu.

Brloh je odvodené od ber loch t.j. medvedia pivnica.

bazilišek

bazilišok, bazališek, bazaliček, poľ. bazyliszek, kuroliszek, slovin. káček, rus. vasilisk, basilisk, basilevc, kokatris, basilišok, livijské monštrum

(gr. = malý kráľ), lat. regulus

slovanské názvy pre baziliška sú: ostrovid, morovid, mrtovid, zríček; ostrovid preto, že ostrým pohľadom mohol uštipnúť

pekelný netvor, hadovták, jedovatý jašter. Vyliahne sa z kohútieho vajca, ktoré musí vysedieť had alebo žaba. V ruskej mytológii sa takéto vajce nazýva *sporyšok*. Bazilišek má hadí krk, kohútí hrebeň, dračie krídla, vtáacie drápy, hadí chvost, prípadne dva chvosty. Jeho hlas je taký hrozný, že všetko pred ním uteká. Jeho sliny sú najjedovatejšie žieraviny, menia uhlík na kremík. Pohľad naňho má znehybňujúcu, skamenejúcu až smrtiacu silu » *zmok*. Možno ho zabiť tak, že sa mu nastaví zrkadlo a pohľadom do zrkadla zabije sám seba. Prebraté z orientálnej mytológie. U Slovanov si s ním

poradiť lasica t.j. *domoša*.

Bazilišek bol pozorovaný vo Varšave v r. 1587.

Obdobný názov pre *leviatana*, *hadodranka* a tiež aj fínskeho *aspida*.

Ženská forma sa nazýva **baziliška** (vasiliska).

Mlád'a baziliška sa nazýva *ostrovid'a*.

prenesene : osoba s prenikavým pohľadom; pozerá ako bazilišek
pozeráť prenikavo, jedovato, zlomyseľne, prebádavajúco

Jeho deň je 22. mája / 4. júna zvaný **Baziliškov** (Vasiliskov) **deň**, ktorý prekryla dňom sv. Vasiliska Komanského. V tento deň sa nepracovalo robili sa vence z nevädze a hádzali do vody. A to je skôr zvyk spojený s oslavou *Lely*.

znamená

cirkev
na poli,

ľudovo bazališek znamená aj koreninu bazalka (*Ocimum basilicum*). Bazilišek sa len foneticky spája s nevädzou, ukrajinsky zvanou vasil'ka.

bazilišok (Basiliscus) je jašter vyskytujúci sa v Amerike . Európskym predobrazom baziliška môže byť zmija rohatá (Cerastes cerastes) zvaná aj **kerast**.

Bazový dedo, Bazová matička » Zemboh

poľ. bzionek, beznica, rus. buzničij, Buzinnaja matuška, buzina

bažinník » blatník

Bedaja (slovin.) – Zveruna

čes. bedaja znamená aj otvorená krátka kamizola t.j. krátky poľovnícky kabát

bédanec, bédounk (slovin.) - vedomec

poľ. biednic, bezdnik

Befania

sv. Epifánia, Epifnia, rus. Šapokľak

literárna a mytologická postava ako stelesnenie sviatku *epifánie* , zjavenia pána » *Traja králi*.

Podľa legendy blúdi zemou od 1. januára do 6. januára v prestrojení za starú ženu. Pohybuje sa zo strechy na strechu skokom, na koni alebo na metle. Obdarúva deti, ktoré sa počas roka správali dobre, sladkosťami, orechmi, gaštanmi a medom, zatiaľ čo pre tie neposlušné prinesie uhlie, cibuľu a cesnak. Je teda ženskou formou sv. Mikuláša.

Bejválek

malý chlapec s veľkou hlavou, vyzerajúci ako škriatok, ktorý hovorí nápadne pomaly; strážny duch šumavského predhoria, oblasti medzi Nepomukem a Plánicí. Je celkom dobromyseľný, vie dať dobrú radu, dokáže sa však veľmi rozčúliť, keď ho niekto vyprovokuje.

Belbog,

Bielboh, Bielbug, Bjelbog, Belobog, Belibog, Beleg, Bieloba, Belin, Bielun, Belinec, Valibog, Veľboh, všeboh, Beľar, Beľal, Belial (hebr. márný), Bel, Be, Beliel, Bilbog, Gilbog, zapísané aj Beldyj, poľ. Białobog, Białbog ukrajin. Bilodan, Bilodančik, Bilozornik, Bilodarčik, Bilobrančik, Dančik, Molodančik

Dobrobog, Dobrebog, Dobribog

foneticky: Belbuk, Belijaal, Blijaal, Beliar, Veliar,

(komi. en)

sanskrt. bēl = bielosť

biely, t.j. dobrý boh, belduch, biely duch, stelesnené svetlo a deň, svetloboh, sila dobrých činov. Používa sa aj ako oslovenie pred menom božstva vo význame „dobrý pán“.

Keď v minulosti chcel niekto niečo pochváliť, spojil to s bielou farbou (biely šuhaj, biele dievča, biela ves...).

Po spodobení *b* na *v* je to Veľboh, t.j. Pán Boh, najvyšší boh

starý slovanské božstvo svetla a dobra, ochranca svetla života, zachovaný aj na Slovensku v miestnych názvoch (mnohé názvy sú Belá, Belianske, kúpele Beluša), má zlaté krídla, na hlave zlatý emblém a v ruke drží pochodeň; opak *Černoboha*. (bola snaha nahradiť ho Kristom). V Bielorusku bol zobrazený ako starý muž s dlhou bielou bradou v bielom rúchu a s bielym nosom. Jeho svätyne mali vstup otočený na východ slnka.

bielbog znamená aj biele psisko

Beloba (svetlo) prináša teplo a radosť a denne bojuje s Černobou (temnom) prinášajúcou chlad a smútok, čím udržiava dynamickú rovnováhu opačných síl. Belbog a Černobog sú vesmírnym zákonom boja dobra a zla, svetla a temna, lásky a nenávisťi t.j. protikladov. Každé božstvo je aj dobré (Belbog) aj zlé (Černobog). Belbog vznikol

z bielej slzy (krvi) *Roda* a Černobog vznikol z čiernej slzy(krvi) *Roda*. Podľa lužických mýtov to bolo z hláv *Triglava*. Belbog má skratku **Be**.

Z kozmologického hľadiska je to deň jarnej rovnodennosti (Beli – deň, z toho Veli(k) – deň a Velikonoc).

V 2Kor je spomenutý Beliar ako modla.

Belá = starosloviensky žena t.j. Belboh = Boh žena >> *Baba*

bela = *vila* (Belladona = kráska s veľkými očami>> *Berona*)

V uspávkách sa používa: Hají Belí ..., Hajaj Belaj...

V severskej mytológii bol Bela obor.

Zemepisný názov: Bělbožice (Čechy), Bilobožnica na Ukrajine, Bialoboże v Poľsku, Bieleboh v Lužici, Belehrad, na Ukrajine obec Bilobožnica, Bilogoršča (Lvovská oblasť), Rusko rezervácia Belie Bogi

Je obdobný s keltským slnečným božstvom **Belenos** (Belenus, Belinus, Belenius, Belis, Belin, Beli), boh všetkého viditeľného, boh slnka. Oslavuje sa na filipjakubskú noc (30. apríla) ako sviatok *Beltin* (*Beltain*) pálením vatier. U nás sa nazýva **Čarodejnice**.

Býva stotožňovaný s bohom *Apolónom*.

Keltským obradným jedlom bol sladký múčnik pripravený zo sladu vyrobeného z jačmenných klíčkov, ktorý prevzali Slovania pod názvom **keltýš** ako obradné jedlo na *Veľký piatok*.

Ženský princíp Belenosa je **Belisama** (Belena, Belona, Beluna, Belestis, Belastis, Beléstris, Belínca), ktorá je obdobná so slovanskou slnčnou materou »*Svarožica*. Na Ukrajine sa nazýva **Bilodančika** (Bielodennica) a je totožná so slovenskou *Heličkou*.

Boli začlenení do slovinského bájosloví ako veľkí liečitelia, liečiaci aj slepotu, prípadne ako stelesnená *Sobota*.

O bohatom človeku sa vravelo, že je priateľ s Belbogom.

Zemepisný názov: Bilingsgate – časť Londýna

Belen

bol ochrancom hudobníkov, zobrazovaný ako mladý muž s lutnou v rukách. Nápisy venované Belenovi boli nájdené od Jadranského mora po Škótsko. Žije v lesných stromoch a na lúkach pokrytých kvetmi.

Uvádza sa ako brat *Mudreny*.

Belena stotožňujú s keltským Esusom prípadne s *Apolónom*.

beleš, bialoš, bieloš

okrúhly biely posúch z ražnej múky používaný pri oslavách Velesa.

Belič >> Labus

belisko, bielisko je miesto na bielenie plátna

belojandrik (rus.) *jednorožec*

Belojar

z tohto vzniklo ruské slovo bojar, možno to čítať ako Veležiar t.j. jasný pán

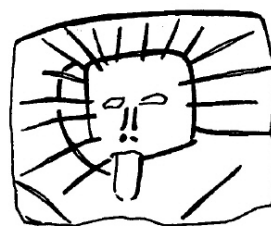
Takto sa nazýva 1. mesiac v slovanskom kalendári, mesiac pred jarnou rovnodennosťou.

Beloň

bielor. Bjalun, Bielun, Belun, Beloun, bulh. Bjal, poľ. Białous, Białowas, Wiłowas, Welowas

otec *Poludnička*, poľný duch, ktorý pomáha pri žatve a zblúdilých vyvádza z lesa. Zobrazuje sa v podobe starca s dlhou bielou bradou v bielom odevu s radlicou (lemešom), čo poukazuje na to, že je ochrancom roľníctva, ale i práva, keďže vinníci sa skúšali rozpáleným lemešom. Rád pomáha žencom pri práci a dáva im bohaté dary. Zjavuje sa len cez deň, vyvádza aj zblúdilých z lesa. Počas zimných mesiacov sa nestará o seba a stáva sa z neho neumytec. Aby sa mu rozžiarila tvár novým svetlom, treba mu utrieť sople z tváre. Sople sú obrazne studené mraky zakrývajúce slnko.

Porekadlo: Bez Beloňa tma je v lese, t.j. v tme sa človek "stratí", svetlo vedie k cieľu.

Príslovie: spriatelil sa s Beloňom = mal šťastie

V bieloruskej mytológii sa správa ako *Polevik*.

Ochrancom žatvy je aj *Jarilo* a *Svantovít*.

Biely kôň sa nazýva tiež beloň.

Zemepisný názov: Belianske Tatry

benandant (slovin.) - *vedomec*

Bentis

(litov. bent = zahnutý)

v baltskej mytológii ochranca spoločnej cesty, pomáha vzniku priazni medzi spoločne cestujúcimi dvomi alebo viacerými ľuďmi. Dávali sa mu dary pred výpravou na ďalekú cestu.

beregiňa »brehyňa

berendej (rus.) *medved'olak*

rus. ber = medveď

nazývajú tak aj tureckých kočovníkov - Polovcov, prípadne ich vládcu

Berezaň » *Bujan*

bergmón » *permoník*

bergmonch

bergant, brgánt (slovin.) - *vetrovniak*

z tal. benandant

bérkmandeljc (slovin.) *permon*

Beron (slovin.) *Perún*

Berona , Bellona, Belladona, tal. Duellona

(starogr. bereniké = priniesť víťazstvo)

grécky belóne = ihla

Vielona, Veliona, lotyš. Velu Mate = Biela matka či Matka duší.

dcéra vládkyne Nynva, **Ňuga (Nyja)** , Nijolė

kráska z Čierneho mesta, strážkyňa duší predkov, vládkyňa večného posmrtného života, menila sa na bieleho holuba. V ruských eposoch sa nazýva aj biela labuť.

V ruskom bájosloví sa nazýva víla *Sida* a zaľúbil sa do nej *Veles*.

Od jej mena vzniklo meno Veronika (Beronika). So Svarogom mali syna *Tatomíra*.

Údajná vládkyňa vojny u Slovanov prípadne sestra boha vojny Marsa » *Henana* .

Bellum v gréckorímskej mytológii je stelesnená vojna. Bellona je rímska bohyňa vojny.

Jej dňom je Biela sobota na Veľkú noc a taktiež 3. jún. Prebraté z rímskeho sviatku Bellonarie.

Berstuk

Berstucke, Barstuk, Barstucke, Barzdukai, Bergstutz

foneticky Parstuk, v preklade borodatyj, borodačik

lotyš. Požeminukai

z lit. barzdotas = bradatý, rus. barsuk = jazvec (*Meles*), nem. bar stück = nepredvídateľný kus

v lužickosrbskej mytológii lokálne hnevlivé lesné božstvo, zloboh vládnuce lesným duchom a stromom, zobrazovaný s kozími rohmi » *čatež*. Druh *lesovika*.

V baltskej mytológii je to druh *domovika* starajúci sa o sýpky, pomocník Puškaitisa t.j. *Zemboha*.

bergstutz je puška kozlica

Berut, Barut

meno *diabla* v Poľsku, zrejme totožný s *Borutom*.

Beržulis (litov.) *Brezička*

bes (»*démon*)

bess, bies, bijes, bisic, bisu, bus, slovin. brezec, brezen, brezeti, ukr. beskud, rus. vrag = nepriateľ, protivník

chorv. = zúrivý

1. pluk, poloboh, zlý anjel, zlý duch škodiaci ľuďom, môže vstúpiť do človeka a ovládať ho, viesť do nešťastia. Besi bývajú v priepastiach, sú čiernej postavy alebo sú neviditeľní, môžu nadobúdať akúkoľvek podobu, aj neživých predmetov. Môžu človeka fyzicky raníť, jazdia na neviditeľných koňoch a ľuďom sa zjavujú vo sne. Zvyčajne zostávajú na éterickej, astrálnej a duševnej úrovni hmotného prejavu prírodných energií a fyzicky sa zjavujú iba na krátky čas. Ovládajú prírodné živly. Najväčšiu moc majú cez tzv. besovské dni » *nečisté dni*. Len jeden deň v roku, na Veľký piatok, nemajú besi vládu na zemi. Ženská forma sa nazýva **besica**, besina, besicha, besovka.

Besa považujú aj za oživený zrkadlový obraz božstva *Dyj*.

Opakom besa je *Ďas*.

Okrídleného besa nazývajú menom : *Salgak* alebo *Sol'ca* (= solič).

besný = postihnutý chorobou besnota, pri ktorej sú zvieratá zúrivé

od toho je odvodené slovo besný = zverský, zbesilý = zúrivý, divý prudký

ale besný znamená aj zúfalý, posadnutý, človek upadnutý do extázy, vytrženia

bestia (lat.) je divá zver

besovské piesne a tance – vesovské – vesnické – dedinské – divé t.j. ľudové divotance, divopiesne, pri týchto tancoch sa tleska alebo plieska po nohách, z toho vzniklo pomenovanie plesať, ples

besniť sa = bujaro sa veselíť; vyčíňať

rus. besjonok = veselý poctivý zlomyseľný chlapec, nezbedník, šaľo

beskud, beskid, Beskyd je úzky, nebezpečný prieťah

Bus – vodca Slovanov v rokoch 295-368.

V srbských legendách sa obor nazýva Bes.

Cirkev stotožnila besa s *čertom*, *diablom*, *démonom*...

2. egyptský bôžik šťastia, lásky, manželstva, obranca všetkého dobrého a nepriateľ všetkého zlého. Bol zobrazovaný ako trpaslík s priviazaným zvoncom na nohe.

Zemepisný názov: pohorie a vrch Busov v Karpatoch, pohorie Beskydy

Bes

slovanský kmeň z 1. storočia (možno čítať aj Ves). Volali ich aj Vepsi, Vesi, Bastarni či Beskudi, z čoho je odvodené slovo *paskuda*. Patrili medzi nich aj *Čudi*.

Slovo bastard znamená: miešanec, osoba neznámeho pôvodu, nemanželské dieťa

besigolobec (ukrain.) *psohlavec*

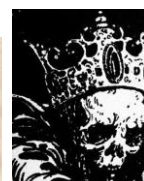
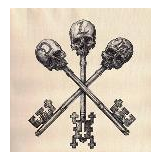
Besomor

Bjesomor, Mor

syn *Moreny* a *Černohlava* (*Kostiara*), božstvo mučeníckej smrti, bolesti a šialenej zúrivosti, knieža temnoty a pekla. V ukrajinskej mytológii sa nazýva *Pek*.

Je vojvoda vojska Černohlava.

Jeho ženský princíp sa nazýva *morová žena*.

beštia

bestia, divé zviera, šelma
prenesene neľudský človek, neľud

beštiár

(z lat. bestia = dravé zviera)

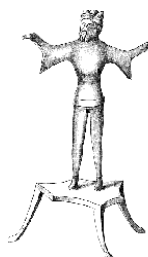
V stredoveku to bola alegoricko – didaktická rozprava o vlastnostiach, výzore a živote zvierat, často s mravoučnou tendenciou. Beštiáre pojednávajú o zvieratách existujúcich ale aj bájných tiež z hľadiska symbolického. Dobré a zlé vlastnosti zvierat mali symbolizovať dobré a zlé stránky ľudského ducha. Obsahovali príbehy založené na vtedajších, často mylných prírodovedeckých poznatkoch a náboženských predstavách.

V súčasnej dobe popisujú beštiáre mytologické a duchovné bytosti, snažiac sa odhaliť pravý význam a symboliku uvedených bytostí. Preberajú symboliku z poviedok, bájok, rozprávok a eposov. Mnoho vlastností tradične spájajú s reálnymi a mýtickými bytosťami.

Beťah , Bečah

» *Mádra, sedielka*

(slovinsky Božalošč = boží nárek)

luž.srbsk. sedleschko, sedlečko, sedlaschko, srbochorv. jadovanka
(jadovati = nariekať, lamentovať, bedákať)

1. duch, posol smrti, stelesnená ľútosť; kvílením, nárekom
(lamentáciou, bedákaním) predznamenáva smrť člena rodiny, vnímaný
aj ako plačúce dieťa, nahé alebo odeté v bielom. Ženský princíp sa
nazýva *Mádra*

pri veľkej bolesti sa kričí " na beťahy"(maď. beteg = chorý)

2. *psotník*, nervová choroba, zrádnik, epilepsia

bezduk (poľ.) potratenec

Bezhlavý jazdec

slovin. brezglávec, lat. acephalous, gr.kefalofore (Cephalophore), epifugos

postava pomenovaná írskoamerickým spisovateľom Thomase Mayne-Reidom.

V našich krajinách je obdobný s *Divokým lovcom*.

Bezhlavec, ktorý má tvár na prsiach, patrí medzi *divov* pod Uralom.
Nazývali ho aj **arimofei**, **blemies**, **blegmias** alebo *čud'*.

Na hranici Rímskej ríše žil bojový kmeň s názvom Blemmies, ktorý
používal bojové štíty zakrývajúce hlavu a driel s namaľovanou tvárou na
prsiach, takže z diaľky vyzerali ako bezhlavci.

V niektorých oblastiach bezhlavý jazdec splynul s Večne putujúcim Židom z kresťanskej mytológie.

V kresťanstve pod pojmom kefalofor sa rozumie mučeník, ktorý bol popravený sťatím hlavy, najznámejší je sv. Denis v Paríži z 3. storočia, ktorý so svojou hlavou v rukách prešiel niekoľko km, rovnako Merkurij Smolenský z Moravy v r. 1239, Kornilij Pskovsko-pečerský v r. 1570.

V českej obci Hranice nad Liptálom ho volajú Benýšek, v zaniknutej obci Tisovec (súčasť obce Solnice) sa ako bezhlavý jazdec zjavuje Jindřich, purkrabí z Donína.

Bezhlavý kapucín sa zjavuje v českom meste Chrudim.

bezinky » jezinky

rus. buzniči

bezkost

poľ. przezkost, bulh. samsomolec, rus. nekošicha, nekocha, nekošnoj duch, nekošnaja sila, nekoščnoj

polodémonická bytosť bez kostí, vyskytuje sa v rôznych podobách, druh *vampíra* vysávajúceho krv zo zatúlaných obetí. Vzniká z mŕtveho 40 dní po pohrebe. Domáci duch, ktorý sa nepohodne s obyvateľmi domu.

Možno sa mu ubrániť železným predmetom a svätenou vodou.

Bezlea, Bezelea, Bežlēja, Bešleja, Belšleja, Bezla (balts.) *Večernica*

bezverectvo, bezkonfesijnosť

stav bez náboženského vyznania, voľnomyšlienkarstvo

bezymeň (rus.) *dvojdušník*

Bialous, Białowas (poľ.) *Beloň*

Bičbirbinis (litov.) *Bubil*

Bieda » *Psota, Licho*

Beda, Běda, Bída, Bida rus. Niščeta, Nužda t.j. *núdz*a, poľ. Nędza, regionálne poľ. Bodia, Bodra t.j. bodľačie,

bedárka, v Poľsku obchod pre bedárov nazývajú Biedonka neskôr Biedronka

nesprávne Boda

beda = zle, ťažko, kôpka nešťastia; bedákať = nariekať nad ťažkým, zlým osudom, nešťastím, bedač = chudobní ľudia

Porekadlo: Bieda nechodí po horách, ale po ľudoch.

Príslovie: „bieda psotu naháňa „ = nedostatok stále trvá

1. nedostatok, núdza, chudoba

2. starosti, ťažkosti, trápenie

Zemepisný názov: Biedaczów – obec v Poľsku

Biedice >> *očistec*

biela deva >> víla *oblakyňa*

biela pani

Mara Biela, biela baba, biela dáma, poľ. bieliczka

duch ženského pohlavia, v bielych šatách, pomáhajúci svojim potomkom aj niekoľko storočí po svojej smrti. Objavuje sa po polnoci, obyčajne na Veľký Piatok a mizne pri zakikirikani kohúta. Farbou rukavičiek veští budúcnosť: čierne rukavice znamenajú onemocnenie až smrť, červené znamenajú požiar, biele znamenajú narodenie dieťaťa. Ak má sviečku v rukách, bude slovné prorokovať budúcnosť.

Na Slovensku v Ružomberku, Levoči (1715), Čachticiach, Turnianskom hrade nad Bodvou, Liptovskom Hrádku (1603), v Dobré vode u Svetlé nad Sázavou, ktorú nazývajú aj Režná pani, v blízkosti zrúcanín českého hradu Džbán sa ukazuje biela pani, ktorá je zakliata do tamajšieho stromu jasanu (*Fraxinus*), takže ju nazývajú aj Jasanová pani. V Poľsku Teofila z Dzialyńskich Potulicka na zámku Kórník.

Biela pani levočská – Júlia Géciová Korponayová, Judita Geidlerová na zámku Kaštice u Loun (1780)

Biela pani Bertha von Rosenberg v Českom Krumlove (zomrela vo Viedni 2. mája 1476) je stotožňovaná s *perechthou*.

Ako lesný prízrak s kovovou rukavicou na ľavej ruke zvaný *Marcebyla* sa zjavuje v Krušných horách snúbenica rytiera z Výsluní, ktorá odmietla stať sa mníškou.

Biela pani sa v Čechách zjavuje na nasledovných miestach:

Bechyně, Beroun, Bílovice-Lutotín, Blansek, Blovice, Bludov, Borotín, Brandov, Brno, Buchlov, Cornštejn, Častolovice, České Budějovice, Český Krumlov, Čihovice, Děčín, Děvičky, Dobřenice, Dobříš, Doksy, Dolní Žleb,

Doudleby n. Orlicí, Dřevohostice, Dřínov, Hartenštejn, Helfštýn, Horní Bříza, Horní Slavkov, Horšovský Týn, Hostivice, Hoštejn, Hradec Králové, Hroznětín, Hředle, Hřivice, Hus, Husinec, Chotouň, Chrášťany, Chroustov, Chřestovice, Chudobín, Jáchymov, Jimlín, Jindřichovice, Jinřichův Hradec, Kaltenštejn, Karlovy Vary, Karlštejn, Kladno, Klapý, Klášterec nad Ohří, Klobouky, Konopiště, Koterov, Kouřim, Králův Dvůr, Kraslice, Kremže, Kunvald, Landštejn, Lázně Bělohrad, Leština u Světlé, Libice nad Cidlinou, Libomyšl, Liška, Litomyšl, Locket, Ludvíkovice, Mendryka, Náměšť na Hané, Nevězice, Nové Hrady, Pernink, Pernštejn, Plzeň, Počátky, Praha-Vyšehrad, Prácheň, Pravda, Přemyslovice, Příkazy, Ptení, Pulčín, Radeč, Ronov, Roštejn, Rožmberk, Sedlčany, Sehradice, Skála, Smiřice, Smolotely, Soběslav, Starý Bydžov, Starý Jičín, Stochov, Strakonice, Škvorec, Šternberk, Tábor, Telč, Tetín, Tolštejn, Trebihošť, Třeboň, Turnov, Ústí nad Labem-Střekov, Úvaly, Velké Losiny, Víceměřice, Vícemilice, Vikštejn, Vrábínec, Vranová Lhota, Vrbno pod Pradědem, Záhořany, Zdiby, Zvoleněves, Žrošice, Žleby

Opak je *čierna pani*.

Biely pán Ján Burian Žampach sa zjavuje na zámku v Hodoníne, gróf Langendorf sa zjavuje na zámku vo Valticiach. V ruských bylinách stretnutie bieleho muža v lese znamená blízku smrť, takže môže byť totožný s *Mrázikom*. Bieleho lesovíka spájajú so sv. Gregorom, ktorý má sviatok 12. marca.

Biela sobota, Biela nedeľa »*Vel'ká noc*

bieloľudice

białoludi, białoludki, białogłowki

anjelice, ktoré majú moc zmeniť náš osud k lepšiemu alebo horšiemu, v závislosti od rozhodnutia vládkyne osudu

bieložienka » *víla*

bela, béla, belazena, beladeva

bies, bisu »*bes*

bioenergia - životná sila

biozuni (rus.) *Dedo turoň*

biozuni = bizón = zubor = pratur

Bierka – meno *diabla* v Poľsku

Biež - meno *diabla* v Poľsku

Bilodan, Bilodančik, Bilozornik (ukrajín.) *Belbog*

Dančik, Molodančik

Bilodančika

Bielodennica

ženský pricíp *Belboga*.

Bilwt, Belewit »*Pilvít*

biopole

aura, bioplazma, éterické telo, šiesty zmysel

samostatná energeticko - informačná štruktúra vo vnútri i mimo organizmu, produkovaná živým organizmom, skladajúca sa so žiarenia a kmitov rôzneho charakteru. Nie je priestorovo ohraničené t.j. vyplňa celý priestor. Jeho konfigurácia je podmienená psychofyzologickým stavom organizmu. Je súčasťou všadeprítomnej riadiacej sily *nikrmany*.

bírezi » *Pivný osol*

birgej » *permoník*

birjuk, birik (rus.) *rákosníček*

rus. birjuk = samotár (o zvierati aj človeku)

birmovka, konfirmácia

(lat.) kresťanskou cirkvou udeľovanie sviatosti dorastajúcej mládeži, modifikácia prípovedného pri vstupe do učňovského stavu a dosiahnutie dospelosti

Birzulis, Biržulis, Birzuli, Birculi (litov.) *Brezička*

nie je to had domový

Zemepisný názov: Biržulis, Biržuliai – jazerá v Litve

blagodarstvo (rus) - *vd'akyvzdanie*

blagonič (slovin.) - *škriatok, zmok*

blagoj, blažnoj

Blahodej

Blagodej, Blahosej

obor, ktorý pomáhal ľuďom, ktorým bolo ublížené, alebo boli okradnutí, najmä chudobným, ktorí boli poškodení bohatými. Mohol sa zjavovať v rôznych formách.

blahodejný, blahodatný = blahodarný

Porekadlo: Keď Blahosej kožuch odkladá, bude dobrá úroda.

Zemepisný názov: Blagoevgrad – mesto v Bulharsku

Blahoslavenie » *Mara Štepná*

Blaník

vrch v Stredočeskom kraji, pod ktorým sa skrýva zúrivé podzemné vojsko (*Divoká honba*) tzv. blanických rytierov, ktoré cez Veřejovu skálu vychádza na pomoc v ťažkých chvíľach českého národa. V jeho čele stojí zrejme Kovovlad, ktorého premenovali na Strojníra či sv. Václava alebo *Runa*, premenovaná na Libuši. V priestoroch pod Blaníkom za jednu strávenú hodinu uplynie na zemi jeden rok.

Niektoré zdroje umiestňujú blanických rytierov na vrch Obrovo hradište pri obec Žinkovy, kde sa nachádzajú druidské kamene.

blatník

bažinník, močiarník, blatný pán, blatný čert, čes. močálník

(rus.kaduk, bolotnik, bolotňanik, boloťanik, poľ. bagiennik, błotnik, błotnianyk, biel. bagnik, lojma, voľnyj, litov. pinčiukas, kašubsky: pòplawnik, kadjuk=čert,)

zlý duch žijúci v nepriechodných bažinách, blatách, močiaroch a rašeliniskách, v súčasnosti nazývaný“ Jožin z bažín“. Nazývajú ho aj čert blatový – anciáš balatovyj t.j. *ancibal*.

Je asi jeden meter vysoký. Obýva

plytké močiare a rybníky. Často rád vystrkuje svoju hlavu nad hladinu vody,

aby z času na čas načerpal vzduch a pozrel sa na to, čo sa deje okolo. Dýcha cez tenkú zeleno-hnedú kožu a nasáva

kyslík priamo z vody. Má nozdry umiestnené medzi očami, niekedy dokonca aj na čele, z ktorých často vystreľuje blato. Keď je rozhnevaný vyfukuje jed a tak plaší okoloidúcich. Jeho prítomnosť dokazujú bubliny na hladine, alebo keď voda náhle vystupuje zakalená, prebubláva a potom sa náhle upokojí (uvoľnenie bažinových plynov). Zvyčajne v tmavých nočných hodinách ho možno počuť ako zvuk, keď niečo ťažké padne do vody. Stretnutia s ním nie sú fatálne, vytvára na povrchu bažín z konárov a tráv plochy, ktoré vyzerajú pevné, ale sú to prepadliská. V noci na nich zapaluje malé svetielka. Jeho žena sa nazýva **blatnica**, bielorusky lojma, omutnica alebo *lopatnica*. Niekde sa nazýva aj **mlaka** (od slova mláka). Podľa nej nazývajú aj blatníka **omutník**. Býva nazývaná aj *kikimora blatná*. V trasoviskách (rašeliniskách) býva nazývaná a **trasovica** (poľ. trzęsawice). Láka okoloidúcich do močiara hlasným krikom, schovaná medzi rastlinami.

Blatník žijúci v hrdzavých bažinách sa nazýva *oržavinik*, blatník žijúci v hĺbinách močiara alebo v krútnave pod mlynom sa nazýva **vírnik**.

»vodník, bukavec, ančutka, lazavik

Môže sa jednať o sladkovodného živočicha (*Risofilus paakniwatii*), ktorý sa nachádza v jazerách a riekach, má charakteristickú, podivuhodnú humanoïdnú tvárovú dosku, ktorá sa môže rýchlo meniť medzi hnedastou, zelenou a strašidelnou bielou. Produkuje vysoko tupé, bublajúce výkriky, ktoré znejú trochu ako smiech ľudského dieťaťa.

Porekadlo: Kde je blato, aj čert sa nájde.

Pozn. blatník je aj ochranný kryt nad kolesom vozidla proti blatu

blazník (rus.) *prizrak*, halucinácia, blúznenie, ilúzia

blazeň, blazň, blazna, blazňa

blázniť = konať nerozumne, ohlupovať, zavádzať

blažeácie

ukrajin. ščedrivki, bulh. *survaki*

koledovanie na Blažeja (3.februára) Blažej, Baláž, Blaho (Vlaho), Blahomír- želalo sa blaho, z toho vzniklo slovo blahoželanie, (alebo vlaho-želanie t.j. želanie vlahy) pôvodný zvyk zimných osláv Velesa » *kobylice*

alebo Blažej – Vlasij – Volos – Veles

(lat. blaesus = šušlavý, írsky blath = kvet))

U pravoslávnych je Vlasija (Bazila Veľkého) 11. februára.

Sviatok sa nazýva aj **Slávnosť snežienok**. Je to vlastne oslava Nového lunárneho roku.

Blažej vlastní kľúče od siedmich brán neba, cez ktoré prikazuje alebo zakazuje dažďom prechádzať na zem. Od neho závisí vlaho na zemi a teda aj blaho ľudí.

Potrekadlo: Na Blažeje slnko ešte nehreje.

Na Ukrajine sa nazýva Blagovestnik (posol blaha) a oslavuje sa 26. marca. V staroslovanskom kalendári sa nazýva Bohút alebo Božej.

Jeho symbol sa nazýva **vestník**, väčšinou je združený so symbolom *ostinec*.

Kresťanská cirkev ho prekryla archanjelom Gabrielom.

bledi ľudia

bladaczki, bieli trpaslíci, poľ. zimni ľudzie

démoni zosobňujúci chorobu leukémiu (biaľaczki, bladaczki). Sú to malé tvory veľké asi ako špendlíková hlavička, ktoré obývajú kaluže pri ceste a vyjazdené koľaje, ktoré nečinne čakajú na svoje obete. Vyliezajú na kolesá vozov a odtiaľ sa nenápadne zachytia na záhyboch oblečenia cestujúcich. V noci vstupujú do brucha ústami a nosom a spôsobujú chorobu leukémiu. Dnes ich nazývame bacily.

blimavky (ukrajin.) *bludičky*

blivoň » *bolvan*

Blizgulis

(litov.= ten, čo sa trblieta)

v litovskej mytológii božstvo snehu » *Moroš*

Blud

poľ. błąd, błęd, błęć, bełt, bełty, błędzeń, błędzoń, błędnik, blud, bludnik, bludoń, obłęd, dyablęć ale aj zwodziciel, zwodiasz, prowadnik t.j. klamár, podvodník, rus. brad, bljad, blud'

strážca (démon) hôr s nadprirodzenou mocou. Vie zmiast' cesty pútnikov, ktorí chceli ublížiť prírode, že sa im ukazuje ako bludný kameň, kto ho prekročí, zabľúdi v húštine, alebo ich láka ako poranený vták. Môže sa zjaviť aj ako človek, ktorý ukáže nesprávnu cestu. Pomáha dobrým ľuďom. Dokáže ovládať *bludičky*.

Obdobný v Slovinsku je *Tantava*, na Ukrajine *Vertepnik*, valašská obdoba *Krakonoša*, niekde ho nazývajú *manilo*.

Rusky, ukrajinsky a srbsky blud znamená smilstvo, cudzoložstvo, chlipnosť.

» *chlípa*

blud je klam, omyl ale prenesene aj tento svet.

Porekadlo: Všetci sú tam na božom súde, len ja som tu na blude (tomto svete).

Zemepisný názov: Bludov, Bludovice – obce v Čechách

bludička

svetluška, svetlonoša, *svietielka*, *ohníky*, *jezinky*, *cvenda*, *rychmandle*, zabobonča, *zahubenča*, *látance*, bludiczka, bludniczka

bludne sweczki, ukrajín. blimavky, rus. bludica, bludny svečky, svitežanky, bluzdajuščije ogoňky, poľ. błędnica, świetliki, świetloki, slezs. kleklimanka, kleklimontka, wandrowki, wandurki (bandurki), lit. klystžvakės, vaikščiojančios ugnelės

» *svetlonos*, *lucifer*, *škopnik*

svetelné úkazy v podobe malých plamienkov, objavujúce sa v močaristých miestach. Animáciou tohto prírodného javu vznikla démonická bytosť.

Ľud ich pokladá za duše nepokrstených, zomrelých, ktorí sa za svojho života dopustili veľkých neprávostí a podvodov alebo duše samovrahov, kostolníkov, ktorý kradli sviece. Blúdiace svetlo je ľudská duša putujúca po svete, ktorá sa nemôže nijako upokojiť.

Môže sa ukázať ako svättojánska muška (rýchlo letiace svietielko), zriedkavo ako malý chlapec s lampášom, ale aj ako urastený muž alebo deva, ktorým z úst sršia iskry. Uniká človeku práve vo chvíli, keď sa človek domnieva, že sa jej už zmocnil.

Bludičky rozličným spôsobom zapríčiňujú, že chodci v noci zabľúdia, potom ich vlákajú do močiarov. Keď niekto zabľúdi v lese, vraví sa že“ vodilo ho“ » *vodila*. Nemajú moc nad človekom, ktorý nosí amulet alebo nahlas zahreší. Pri ohrození bludičkami si treba ľahnúť na zem a počkať, kým si poskáču a odídu. Z močiarov sa roja svetlonosi alebo duše zamordovaných žien, ktoré žijú v bažinách (*bahničky*), na hrobchoch (*hrobničky*) v práchnivých pňov a v búľťavých kmeňoch (*búľťavničky*). Pánom bludičiek je » *Blud*.

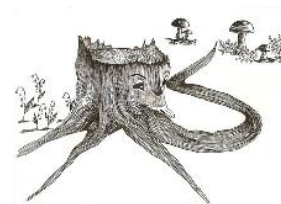
Cirkev označovala svietielka na cintorínoch za božie znamenia a ostatné za diablove znamenia.

bludička prenesene je aj tuláčka

Bludný koreň

bájny lesný útvar, ktorý na prvý pohľad vyzerá ako úplne obyčajný koreň stromu, vystupujúci zo zeme. Býva stočený do polkruhu, keď ho prekročí hladný človek, zabľúdi. V skutočnosti to nie je rastlina, ale zákerná démonická bytosť » *lesovik*, príbuzná *bludičke* a *divožienke*.

Odborne možno povedať, že takýto koreň vytvára mohutný vibrujúci energetický vír, ktorý je neviditeľnou bránou medzi paralelnými svetmi. Vír nad koreňom môže v ľudskom mozgu spôsobiť akýsi skrat, ktorý je sprevádzaný stratou priestorovej orientácie: človek nepoznáva svoje okolie, netuší, ktorým smerom by mal pokračovať a núti človeka chodiť do kruhu. Ochranou je, keď sa blúdiaci človek prezuje.

Blýskavica » *Perinbaba*

poľ. błyskawica = blesk

Bobo, bobas (litov.) - *Bubo*

Boda, Bodaga » *Podaga*

Boda, nesprávne sa stotožňuje s *Biedou*.

Bodo

góts. badi = ležať, lôžko (angl. bed)

lužický bôžik sexu, syn Perúna. Keďže je brat *Lely*, zrejme je totožný s *Polelom*.

Bodza poľ. *Svoba*

Zemepisný názov: Bodzanów – mesto v Poľsku

bog

vo väčšine slovanských rečiach = *boh*, *božstvo*

bogan » *bagan*

boginec (rus.), **boginiak** (poľ.) *podvršťa*

bogeniak, boginiasz, bogiñas, bogeñas, boginięc,

dieťa vymenené *bohynkou*

bogodar - symbol božstva *Diva*.

bogomil

1. náhrobný kameň vo forme kamenného monolitu na území Bosny, bogomilský mramor, stěcak, stetchak

2. príslušník stredovekej kresťanskej sekty, rozšírenej medzi južnými Slovanmi

Bogorošnica, Borošnica » *Rjabina*

Zemepisný názov : Borošnica – potok v Srbsku

bogovnik

symbol zosobňujúci večnú moc a ochranu človeka, používa sa ako symbol *Matky Zeme*. Znázorňuje pôsobenie štyroch živlov, štyroch vetrov a štyroch období.

boglaz, bohlaž » *kurin boh*

bogoglaz

boh, Pán Boh, Pánbožko, Pánbinko, pánbičko, Pánbenko, Pán Bek, bog

rus. bog-už = ozajstný boh, skutočný boh (bohuš)

sanskrt. Baga, Bhaga,(vznešený) = ten, kto rozdeľuje, čes. Bůh; staronor. bua = žiť;

obdobné: sanskrt.Deve, litov, Dievas, Deivos, Andajus, (Andajas, Andojas), Nunadievīs (Nanadievīs, Nonadievīs, Numadievīs), lotyš, dievs, lat Deus, rímsky Zeus (Theus), starogerm. Ziu, nem. Gott

(markomanský boh lovu sa nazýval Buch)

nadprirodzená bytosť vyššieho rádu, vesmírne bytie, nebepán Všemohúci (rus. nebožiteľ). Stelesnenie prírodných síl a základných životných vzťahov, skutočnosť sama o sebe. U Slovanov synonymum slova *duch*, duchovná bytosť. Boh je všeobecný názov dobrých aj zlých duchov. Človek je najnižší stvorený boh (duch). Živé bytosti sú neoddeliteľnou súčasťou Boha. Živá bytosť je stelesnená duša. Ducha, ako latentný život, má aj anorganická hmota. Boh je všetko čo bolo, je a bude. Z boha všetko vychádza, v ňom všetko trvá a k nemu sa všetko vracia. Boh je len jeden, tak ako je len jedna obloha, jedno nebo. Tí čo nebo delia, pomenovávajú a potom prepočítavajú, žijú v blude rovnako ako tí, čo boha delia a pomenovávajú. Boh je jeden a mnohopočetný. Mnohopočetnosť je manifestáciou (prejavom) jedného a toho istého boha. V skutočnosti takzvaní „bohovia“ nie sú „bohovia“ v pôvodnom zmysle slova, všetci sú duchmi matky prírody alebo duchmi vesmíru. Všetci tzv. bohovia sú „ramená“ či nástroje Všemohúceho, pomocou ktorých ovláda tento svet. Ale tieto „ramená“ nie sú pasívne, majú svoju vlastnú funkciu, sú to duchovné bytosti Všemohúceho, správne by sme ich mali nazývať „vládca“, sanskrt. rajan. Uctievať Všemohúceho znamená uctievať všetky duchovné bytosti naraz, vrátane tých zlých. Bohovia sú akože našimi rodičmi a my ich deťmi. Všetkých, čo stvoril boh, sú **synovia boží** – či už anjeli (duchovia) alebo ľudia, všetci sme dietky božie. (Gn 6: 1-4, Rim 8-4).

Slovania sú boží potomkovia (»*Dažbog*), preto sa nekľanajú pred ním ako otroci, ale si ho ctia ako svojho príbuzného.

Podľa teológie je Boh najvyššou podstatou vlastniacou najvyššiu myseľ, absolútnu dokonalosť a všemohúcnosť.

Slovo boh (bohoň, bógovec) taktiež znamená žijúcu osobu, remeselníka, vynikajúceho vo svojom obore (napr. zemský boh t.j. pán, kráľ, vládca, majster »*zemník*, ale i nebeského otca. Ten, kto niečo vie, nech je bohom vo svojom remesle, učený človek sa má cítiť bohom. Majster svojho remesla sa po rusky povie doka, čo znamená aj vedomec, znalec (znachor). V niektorých východoruských oblastiach nazývali rieku bohyňou a bohmi boli živočíchy v nej žijúce.

Podľa VK bo, bog znamená aj deň (24 hod): Kupalo bo(g) = kúpeľný deň, Ogne bo = ohybný deň, Daža bo = rovnodennosť, vlastne deň novu mesiaca. Pozn. : staroslovanské slovo den znamenalo len svetelnú časť (dňa). Bo = den + noc.

Boh je svetský dlžník, lebo každý naňho volá : "Bože, daj!", a hoci dáva, nemôže každému vyhovieť.

Ten najlepšie pozná Boha, kto vie pochopiť význam slov: „ Ani neviem, že nepoznám boha.“ Kto uctieva boha, a pritom sa domnieva, že Boh je niečo odlišného, ako on sám, postráda pravé poznanie.

Slovania svoje duchovné bytosti (božstvá) väčšinou nestvárňovali, a keď aj, tak ich po obrade spálili, hodili do vody alebo zakopali. Uctievali sa výrazy, pojmy (slovo) a nie sochy či obrazy. Tzv. sochy bohov vo Svantovítovom chráme, či na Kyjevskom pahorku boli zobrazením zverokruhu a slúžili na výpočet dátumu sviatkov.

Pôvodní Slovania nestavali svätostánky a chrámy svojim duchovným bytostiam (božstvám), ale obrady robili pri prameňoch, potôčikoch a studničkách s pitnou (živou) vodou, pri stromoch, v lesoch, pri vatrách... Príroda je najsvätejší boží chrám.

Pôvodní Slovania neprosili vopred svoje božstvá o nič, uctievali ich, ospevovali a za pomoc, ktorú dostali, poďakovali a priniesli obeť. Bralo sa za samozrejmosť, že božstvá pomôžu v rámci svojich možností a v rámci spravodlivosti. Dobré duchovné bytosti (božstvá) sú žiadané o pomoc, od zlých sa žiada, aby nepoškodili. Naši predkovia s duchovnými bytosťami (bohmi) vždy našli spoločnú dohodu, dokonca aj s najviac škodlivými. Chlieb sa považuje za boží dar a tiež sa bohu prinášal peceň chleba – bochník (od slova boh) ako obeť.

Za každým bohom, či duchom stojí určitý vesmírny zákon, vesmírna sila.

Najvyšší bohovia iných národov sú: Amón, Marduk, Zeus, Jupiter, Jehva, Alláh, Indra. U Slovanov to nie je jednoznačné; niekde bol najviac poctený Svarog., inde Perún či Svantovít.

Slovania nemajú panteón bohov, či nejakú hierarchiu. Každá určitá oblasť Slovanov preberala pomenovanie božstiev od okolitých národov, takže z božstiev rovnocenných (ako sú Perún, Svarog, Svantovít, Zeus, Jupiter, Višnu, Krišna, Dagda atď.) je nemožné vytvoriť hodnoverný panteón, či hierarchiu. Ak niekto vytvoril nejaký panteón, bola to len

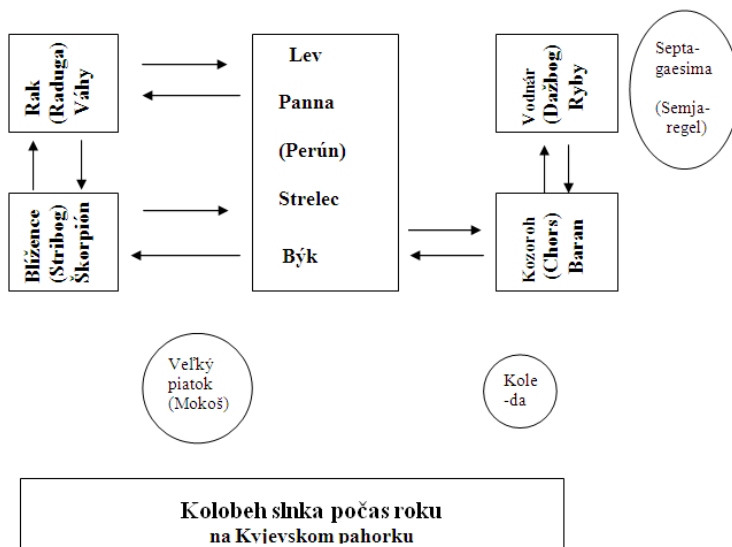
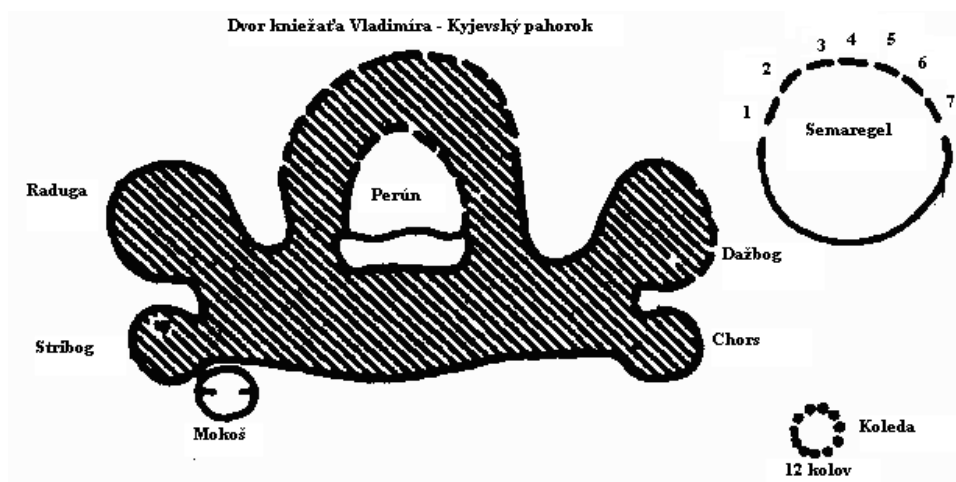
snaha prirovnať sa k antickým, či hindským božstvám. Vždy to bude len súpis pomenovaní tzv. božstiev: času a období (ráno, poludnie, deň, noc..., jar, leto...) miesta a vecí (východ, juh., nebo, podsvetie..., voda, zem, les...) javov (svetlo, tma, blesk, búrka, vietor...) pocitov a prejavov (láska, smútok, šťastie, choroba...), čo sú vlastnosti jedného a toho istého boha, ktoré sa súčasne vyčleňujú a prekrývajú » *božstvá Slovanov*. Žiadna hierarchia, či panteón vytvorené na akomkoľvek princípe : duálnom (dobro-zlo, čierne – biele...), trojičnom (tri formy existencie, tri vrstvy sveta...) štvoritom (4 živly, 4 svetové strany, 4 obdobia...) päťoritom, šesťoritom atď. nebudú dokonalé. Avšak každá hierarchia božej zložitosti je dobrá, ak prinesie čo len zrno poznania k pochopeniu božích súvislostí.

od slova boh je odvodené bôžik – božtek – bozk

bohovať = nadávať na boha; božekať = bedákať s opakovaním spojenia :“ Bože môj“

bohatý = vlastníaci materiálne imanie ale aj úbohý = chudobný

bohatier = bojar, » *hrdina*

božstvá Slovanov

Božstvo je bytosť s väčšími mocnosťami ako majú obyčajní ľudia, ktorá komunikuje s ľuďmi pozitívne alebo negatívne, prináša človeka k novým úrovniam vedomia, nad rámec základných záujmov bežného života.

Každé slovanské božstvo či duchovno má mužský aj ženský princíp, deda a babu napr. Perún - Perunica, Svarog – Svarožica.

Dobрым príkladom protikladných božstiev je ľudová hádanka: Čo je to? Dve božstvá stoja (nebo a zem), dve kráčajú (slnko a mesiac) a dve sa hádajú – svária (deň a noc).

Každé slovanské božstvo (duchovno) môže byť dobré aj zlé, kladné aj záporné, hrejivé aj chladivé, takže každé božstvo má aspoň 4 princípy (stvárania): mužský kladný, mužský záporný, ženský kladný, ženský záporný, aby bola zachovaná rovnováha a poriadok, pričom každá vlastnosť môže mať samostatné pomenovanie. Prebratím ponímania od iných národov sa vlastnosti toho istého duchovna označujú ako sestra alebo brat (napr. Búrka, Meluzína, Víchorica sú sestry vetrov; slnko a mesiac sú bratia a zora ranná a večerná sú ich sestry). Prebratím ponímania od iných národov niekde označujú vlastnosti božstva či oblasti pôsobenia (domény) ako jeho synov alebo dcéry, v slovanskom ponímaní je to ten koho stvorilo božstvo (napr. Svarog stvoril Dažboga, matku Zem, ukul slnko). Ak sa interpretuje niekde božstvo ako manželka, môže to byť buď ženský princíp božstva alebo spolupracujúce božstvo, ktoré vzájomne pôsobia - interagujú. Synchronne (zosúladene spolupôsobiac) božstvo sa označuje ako druh a družka. Synchronne božstvá sú napr. Perún, Svarožič (Jas), Lada a Živa. Prebratím ponímania od iných národov všeobecnejšie pomenovanie božstva sa označuje ako otec alebo matka božstiev, napr. Pohvizd je vládcom všetkých vetrov a teda je otcom južného vetra, severného vetra atď. a obdobný jeho ženský princíp Veternica je matkou všetkých vetrov. To isté znamená, keď sa povie kráľ vetrov, či kráľovná vetrov, vládca vetrov, či vládkyňa vetrov. Každé synchronne božstvo má sviatok v každom ročnom období, takže máme jarného Perúna, letného Perúna, jesenného Perúna a zimného Perúna a každý sviatok môže mať samostatné pomenovanie.

Medzi lingvistami, folkloristami, etnografmi, ba aj v odborných prácach o slovanskej mytológii, sa pre niektoré pomenovania duchovna používa charakterizácia postáv bez nálezitých súvislostí so slovanským duchovnom. Predpokladá sa, že hlavnými dôvodmi vzhľadu takýchto „kabinetných“ mytologických obrazov bola túžba výskumníkov vymodelovať slovanskú mytológiu na podobu gréckych alebo rímskych mytologických systémov. Z tohto dôvodu bol cieľ, pomocou nedokonalých vedeckých metód alebo dokonca jednoducho pomocou sfalšovaných zdrojov, obdariť božským statusom „mená“, ktorých postavenie a často samotná existencia sú pochybné.

Každé božstvo je len špecifickou vlastnosťou toho istého boha - všeboha (Hospodina).

poloboh

1. mytologická bytosť vyššia, mocnejšia než človek a nižšia ako boh

2. vznešený, uctievaný, mocný človek

bohatier » *hrdina*

poľ. bagatc, bogacz, bahacz, bohacz, rus. bogatyr

v ženskom rode je to bohatierka, v ruských bylinách je známa bohatierka Latygorka, či Latymirka, Goryninka či Gorynčanka, niekde stotožňovaná s *Runou*. Bohatierku – cudzinku po rusky volajú Polenica.

Bohdalec, Bohdan » *Dažbog*

bohém

(franc.) ľahkomyseľne žijúci umelec, sveták, s jazykom krajším ako srdce

Bohemus bola prezývka praotca Čecha. Čechy nazývajú Bohémia.

bohoslužba

súbor úkonov, modlitieb a spevov, ktoré majú sprostredkovať styk s bohom. Slovania vykonávajú obrady (bohoslužby) v prírode, pri studničkách a starej lipe. Spev najlepšie zodpovedá slávnosti. Slovania bohoslužbu nazývajú *velebenie*.

Bohumír, Bogumir

Mužské meno Bohumír má slovanský pôvod a znamená Bohu svet, Boží svet.

Podľa VK praotec severských slovanských národov, postavil mesto Arkaim na Urale. Zbožstvený prekladateľom Velesovej knihy A.Asovom a stotožnený s obrom *Ymirom*, z ktorého podľa severskej mytológie vznikol svet (mir) a nazvaný Boh Ymir t.j. Bogumir. Má aj prezývku Tvastyr. Môže byť mužom *Slávy*.

Podľa KK syn Dažboga a Moreny, zakladateľ východoslovanských rodov » *rodostrom*

Zemepisný názov: Bohumín – mesto v Čechách

bohyňa, božica, bohyne, slovin. boginja

bohynia, buhynia

žijúca osoba s nadprirodzenými vlastnosťami napr. liečiteľka, veštica a pod...

» *boh*

bohynka,

bogunka, boginka, bogenka, bogienka, bogyňa, boguinka, cig. Tcharidi, slovin. perica, nočná baba, nočná gospa, hucul. bisyca, poľ. mamuna, mamona, mamicza, mamaka, *kozytka*, *sibiela*, uboginia, ubogenka, zamienica, zamianica

démonická ženská postava, žila jednotlivito alebo v skupinách, mala podobu starej, zriedkavo peknej ženy so strapatými modrozelenými vlasmi a dlhými prsiami až po pás alebo prehodenými cez plecia, mávala dlhý nos, šikmé oči na veľkej bezzubej hlave. Chodila len v sukni. Žila v skalách a podobných obydliach s mužmi **bohyňarmi** a deťmi **bohyňárčatami** v lesoch, pri vode alebo v podzemných obydliach, ktoré opúšťali po západe slnka. Bohynky večerami prali na potoku alebo rybníku, prsníky používali pri praní miesto valkovačky. Ak niektorá žena nechala na noc vonku prádlo, tak jej ho potrhali. Narodených chlapcov buď zabíjali alebo vymieňali za ľudské: vyvolávali z domov šestonedielky, nechali ich blúdiť ďaleko od obce (horúčka šestonedielok) a potom im brali deti a nechávali im

miesto nich svoje vlastné, nepodarené, s veľkou hlavou, ktorým sa hovorí *podvršťa*, *premieň*, a ktoré sa medzi ľuďmi nenaučili chodiť ani hovoriť. Na ochranu pred nimi sa dieťaťu na ruku priviazala červená stužka. V niektorých oblastiach Poľska nazývali bohynky, kradnúce deti, **dzieuszykami** (dievčicami), či **paniućiami** (paničkami).

Sú to zostarnuté víly a rusalky s veľmi opotrebovaným telom. Vrávi sa, že môžu počať deti bez manželov, z oplodnenia vetrom (dnes to nazývame partenogéza).

Bohynky rady jedia sladké jedlá a kradnú gazdinám mrkvu. Možno ich chytiť do čižmy. Bohynka sa z čižmy vyslobodí, ak sa chytí kvetu zvončeka. Na Slovensku sa vyskytovali na Ždiari a na Magure.

V Tatrách nazývali bohynkou aj morskú pannu.

Pretože bohynky nevládali deti uživiť, kradli drevorubačom jedlo z kolíb. Ak stretli osamelého muža, nasilu ho milovali a dožičili, väčšinou ho prsiami zadusili » *grgalica*. Je obdobná španielskej Ijanas, či Ojancana.

Bohynky sa menovali : Polanka, Polomka, Konda, Kunda, Gonka, Cica, Vaca, Laca, Maca, Fuca, Puca a pod.

Deň bohyniek je 3. september.

Pomenovanie bohynka sa zvykne zovšeobecňovať na všetky malé bohyne, ktoré zahŕňajú aj dobré bohynky aj zlé (zlomyseľné) bohynky.

Mužský princíp od bohynky je *bôžik* (*bogun*), čo znamená boží človek.

» *runa*

Bochuta

Boguta, Bohút, Bohout

zo staroslov. bogutech = boh utešiteľ

sliezske božstvo; predpokladá sa, že by mohlo byť božstvo manželstva: kozie rohy poukazujú na vzťah s plodnosťou a kruh je symbolom manželstva a vernosti.

bochuta je slovo, ktoré vyjadruje činnosť alebo stav bytia

Najskôr je to stváranie verného manžela i napriek nevernosti ženy t.j. paroháč (rus. rogonosec).

V Poľsku je to časté priezvisko.

Zemepisný názov: Bohutice, Bohutín, Bohutyn – obce v Čechách a Poľsku

Bojana, Božana

v chorvátskej mytológii vládkyňa víťazstva, opásaná červenou stuhou a korunkou na hlave. Niekde jej pripisujú aj labutie krídla.

V ruskej mytológii sa nazýva **Pobeda** (Víťazstvo) a je pomocníčkou Perúna.

Zrejme prevzaté z gréckej mytológie – bohyňa Victória (Niké).

bojar » *hrdina*

Bójovia, Bohémovia

(slov. boj = bitka)

kmeň žijúci pred Čechmi na našom území. V Panónii mali samostatnú ríšu. Zanikli okolo r. 60 p.n.l. po veľkom zemetrasení (bojská púšť). Od tohto názvu je vytvorené pomenovanie Bohémia = Čechy.

bolebruch

stelesnená choroba bruchabôľ (cig. Bitoso)

boliboška

bolibochka

zlomyseľný lesný duch žijúci v brusnicových porastoch. Predstiera, že je biedny starý muž, prichádza k zberačom plodov a žiada o pomoc nájsť stratený kôš. Ak sa niekto zohne v rámci hľadania, boliboška mu skočí na krk, zohne mu hlavu a bude na človeku jazdiť až do zoslabnutia.

bolvan

1. *modla*, neboh, blivoň ; z toho balvan - (kelt. peulvan, irá. palvan)

2. darebný človek, leňoch, povaľáč, zaháľáč

Zemepisný názov: Bolvan – obce v Srbsku, Bolvanský nos – mys v Rusku

boľšačonok (rus.) *zmok*

boľšucha (rus.) *domoša*

rus. = gazdiná

bonakon

bonnacon, bonacon, bonasus, bakanon

mýtické zviera, popísané v Macedónsku. Má hrivu podobnú koňovi, ale vo všetkých ostatných ohľadoch je býkom; jeho rohy sú ohnuté dozadu, takže ich nemôže použiť na obranu, v dôsledku toho sa zachraňuje útekem a vylučuje veľké množstvo hnoja a plynu, ktorý sa vznieti a spaľuje nepriateľov. Podľa popisu by sa mohlo jednať o druh muflóna alebo zubra. Podobné zviera je *komokol*, ktoré čo postrieka močom pri úteku, to sa vznieti.

Bor » Svätohor

Bordža

Bordzja

v bieloruskej mytológii ochrankyňa novomanželov. Veľmi pekná žena stredného veku s dlhými vlasmi a v sukni.

V jednej ruke drží čarovnú paličku, v druhej kvety lásky. Opatrne pomáha mladej rodine, nalieva mladým okúzlenie k posilneniu dobrých vzťahov medzi nimi. Bolo treba sa jej odmeniť sladkosťami uloženými do kúta. Ak v manželstve niečo neklapalo, hovorilo sa, že si pohnevali Bordžu.

Borevit » Porevit

Boriš

Borej, Bóra, Burevik, Burevoj, severák, rus. Sedoricha, pomoran. Luka, Mojsij

bóra = silný nárazový vietor prinášajúci ochladenie

rus. borej = chladný severný vietor, vetronos, ukraj. boriveter = sokol

zo starogréckeho Boreas

stelesnený severný vietor »*Striboh*, chladný vietor fúkajúci zo severu

slovin. Séver, Gárbus, Siverko, komi. *voipel'*

Jeho dňom je 15. marec, kedy prináša mrznúci vietor.

Prekrytý sv. Fedotom.

Bornemisa – lesný duch (maď. nepije víno)

borovik, borovoj » *lesovik*

borowy, borowił, borowec, borowiec, borowc

lesovik, duch lesa, ktorý má na starosti huby. Je malý a skrýva sa pod hubami.

Podľa bielej formy hříbu smrekového (*Boletus pinophilus*) sa nazývajú aj **belej**.

Pomáha ľuďom hľadať zabľúdený dobytok v lese. Má pomocníkov **borovičkov**.

Niekedy sa opisuje aj ako medveď bez chvosta.

Borovicová hostina, Borovicová svadba » *fašiangy*

slovin. Borovo gostüvanje, Borovo ženitovanje

Bòrowô Cotka, Bòrową Cotkã (kašub. = lesná tetka), *lesovička*

borovucha, Borana

Bòrówec (kašub.) - lesovík

bortnik (rus.) *Bubil*

ukraj. = včelár

Boruta, Borovit

Borevít, Barowit, Borovin, *Berut*

lesný tatranský duch, žijúci v zrúcaninách. Bol to obyčajný šľachtic, pochádzajúci z poľského mesta Łęczycza; tyran, zvyčajne poškodzoval len šľachticov a ostatné spoločenské triedy ponechal iným diablom.

Niekde ho menujú **Kusy**.

Podobnosť mena s božstvom Porevít je len náhodná.

Zemepisný názov: Boruty, Borutin, Berutova – obce v Poľsku, Borut – obec v Chorvátsku

bosorka, bosorák, bosora

slovin. bosarúna, ukraj. vitranik, rus. ved'ma

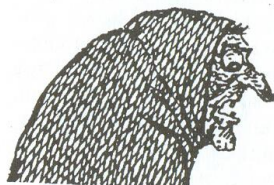
vražica, vražec

(maď. čarodejnica) - stará baba, ohyzda. Žena, ktorá škodila človeku, dobytku, úrode a pod. Môže sa premeniť na rôzne zvieratá a predmety alebo iných premení na žabu. Bosorka nevyriekne vo svojom živote slovo "Bože".

V Slovincu nazývajú bosorky aj hriešnicami *Pehtry* baby.

Bosorky sa schádzajú na hruške rastúcej v poli, Tokajskom vrchu či Babej hore, kde sa učia vzájomne čary (»*sabat*), lietajú na trlici, metle, lopate, vidlách, ometloch, bočkách, v ktorých si domov nosia víno a soľ. Tie, čo sa stretávajú na Lysej gore nazývajú **lysogorky**. Bosorka tiež jazdieva vzduchom v ohnivej šľape, ktorú poháňa paličkou, ometlom za sebou zametá stopu » *striga*. Dieťa bosorky sa nazýva **bosorča**. Niekedy ho zamení za dieťa málo ostražitých matiek » *podvršťa*. Bosorky spôsobujúce potraty sa nazývajú *truboletky* (vertljačky).

Môžu aj na človeku jazdiť, ktorého si zmenia na *tátoša*. Ich bylinami sú blen (*Hyosciamus*) a durman (*Datura*).

Ako ochrana pred bosorkami boli palice lípy a brezy v oknách alebo zapichnuté okolo polí a cesnak.

Prenesene bosorka je zlá, nevrlá, prefíkaná žena; bosorovať = čarovať, čariť

Muž bosorky sa nazýva **bosorák** (bosorkán, bosorkun, s preklepom aj boroskun), nechutný starý muž, má schopnosť meniť sa na zvieratá, lietáť vzduchom. Škodí ľuďom, najmä vetrom a víchrom, suchom, chorobami, najviac počas noci.

Synonymá sú *striga*, *čarodejnica*, *ježibaba*. Rozdiel medzi čarodejnicou a bosorkou je ten, že čarodejnica niekedy napraviť spôsobenú škodu, ale bosorka to nikdy neurobí.

bosorkun, bosorkaň (rus.) *alovít*

Zemepisný názov : Boşorod – obec v Rumunsku

Boštján

v slovinských legendách údajný muž (manžel alebo brat) božstva *Sláva*. Jeho meno je odvodené od staronórskeho slova boost (súčasného boast), ktoré znamená pomoc, podpora ale aj sláva.

Podľa VK bol Bus vodca Slávov v 4.storočí.

Ludia sa naňho obracali ako na ochrancu pred *morom*. Môže byť totožný s českým božstvom *Tříbek*, alebo *Bogumirom*.

Cirkev ho prekryla sv. Sebestiánom, resp prebrala ako sv. Boštjana

Zemepisný názov: Sveti Boštjan – obec v Slovinsku, pohorie Busov v Nízkych Beskydách

Boubínsky stárec (kmet')

v šumavskej mytológii starý pán a vládca Boubína, vrchu na Šumave v Čechách. Na temene Boubína bývali kedysi hrad, pole, pastviny a salaše, a vedľa hradu osada, ktorá trikrát zanikla a trikrát bola znovu vzkriesená („trikrát les, trikrát ves). Opatruje boubínske lesy. Je obrovitého vzrastu, vysoký ako jedľa. Zjavuje sa uprostred sychravých nocí na vrchole Boubína. Neškodí ľuďom, len ich môže vydesiť svojím vzhľadom a hrobovo temným mrmlaním. Hovorí ľudskou rečou. Keď sa prediera lesom, ozýva sa praskot, dupot a šuštenie stromov, ako by sa hnala víchrica.

Boveš (rus.) *skok*

Zemepisný názov: Bovec – mesto v Slovinsku

Božalošč (slovinsky = boží nárek) - *Be'ah*

bóžalošč

bożatko, bożęta (poľ.) *Psota, domovik*

bożatko, bożontka

poľ. bożatko = dobrotivá duša

bożekať = bedákať, lamentovať, horekovať; bōżatko = úbožiatko

bożantka je víla, ktorá šla za krstnú matku t.j. matka od boha

Zemepisný názov: Bożatki – obec v Poľsku

boží súd »*ordál*

Bożebog, Bożebóg (poľ.) *Radegast*

Bożeniek

bożec – bylinkár, *vedomec*

ukr. zelejščik

Zemepisný názov: Bożęcin – obec v Poľsku

bożenik – 1.prísažný, člen obecného predstavenstva (dnes poslanec)

2. čečina darovaná pri koledovaní, *polazník*» *koleda*

Zemepisný názov: Bożenica, Bożenice – obce v Poľsku

bożic, bóżič , bożik » *slnko*

bożič, bojitsch, bożycz, bożyc,

Na Štedrý deň sa preň používa symbol : zlatý jeleň, zlaté prasa, zlaté vráta.

Deťom sa hovorilo: Ak vydržíš do večera nejesť, uvidíš zlatého jeleňa, prípadne zlaté prasa, či zlaté vráta.

Kozmologicky bożic je nový rok a *badnik* je starý rok.

Zemepisný názov: Bożice, Bożica, Bożiči – mestá v Čechách a Srbsku

božiči

boženatá, podľa VK boiny

týždne, nesprávne považované za božstvá

pomenovanie týždňovo podľa VK: » *kalendár*

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Brezič - Zelenič - Gorič,			Rdič - Maslenič - Živič,			Gribič - Lovič - Besidič			Ptičič - Zverinič - Milič,		
Strastič - Spasič - Listorezič,			Vedič - Listvič - Cvetič,			Žnezič - Strnič - Svjatič,			Doždič - Plodič - Jagodinič,		
Myslič - Gostič - Ratič,			Vodič - Zvezdič - Gromič,			Sudič - Svietič - Krovič,			Pšelič - Nerestič - Klenič,		
Stranič - Čurič - Rodič			Semič - Lipič - Rybič,			Krasič - Travič - Steblič,			Ozeronič - Vetrič - Solomič		

Zemepisný názov: Božiči – obec v Bosne

božiec, bôžik » *bagnik, badnik, bahník* » *zmok*

bożeczek, bożek, bożok

malý boh, ale väčšinou sa tým myslí figúrka zobrazujúca nejaké božstvo, používaná ako idol. Pomenovanie sa tiež používa pre veľmi obľúbenú žijúcu osobu.

ale aj bogun, bogyňoz, bohyňar (boginczarz, bogincorz, boginiarz) je mužský princíp *bohyňky*. V niektorých oblastiach je tak pomenovaný *planétnik*.

božiec je aj choroba zrádnik, psotník, dnes nazývaná epilepsia » *psotník*

Boží hod (česky)

rus. gornjepir' = božie hody

v českom jazyky sa tak nazývajú hlavné sviatky: Veľká noc, Ducha a Vianoce.

božit' » *badnik*

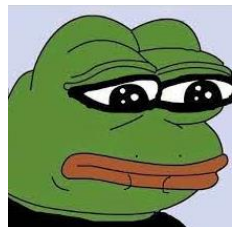
Božuňa, Božuňa Ira (rus.) *Podaga*

Bogyňa mipa = bohyňa sveta

brbúč

slovin. = bublanie

V slovinskej mytológii *bubo* bývajuci v studniach a studničkách, ktorý môže neposlušné deti vtiahnuť do vody. Rodičia ním strašili deti, aby zabránili ich utopeniu. Je to vládca podzemných vôd. Každá studňa má svojho brbúča. V litovskej mytológii sa nazýva *Šulininis*, v kašubskej sa nazýva *mumacz*.

brehyne, borehyne,

rus. bereg = breh, pobrežie, ale breh znamená aj svah, kopec, vrch

beregine, brehkyne, brehyňa, beregynia, berehynia, bereguinia, peregyni, poľ. brzeginia, przeginia, przegini, prehynie, latarnik, litv. Upinė, Upine; upinis = riečny

rusalky žijúce pri vysokých brehoch riek, sú to vzdialené sesternice, služobnice Mokoši a Perepluta, nazývajú ich aj vykrikujúce baby alebo lúčne panny (poľ. Panny Łąkowe), či lúčové (slnečné) panny. Strážia miesta pri vode, ktoré im boli zverené. Vyťahujú deti z vody, ak do nej spadli. Ako majáky pomáhajú pri navigácii lodí.

Avšak breh znamená aj svah, kopec, vrch (kelt. brig, nem. berg), takže poukazuje aj na spojitosť s horskými vílami.

V súčasnosti však musia chrániť aj vody pred ľuďmi.

Rusky beregiť znamená aj vystríhať, chrániť, dávať pozor, takže pomenovanie berehyne znamená aj ochrankyne, *anjelov strážnych*. Chránia budúce matky a deti pred „chorobou z očí“. Berehyňa je symbolom ochrankyne Ukrajiny, kde je považovaná za matku národa. Tu sa vykonáva obrad „vodenie berehyne“ po ukončení odburinenia repného poľa 2. júla ako deň **Veľkej Beregyne**. Kult Beregyne je spájaný so symbolom brezy » *Brezička*.

Jedna brehyňa sa volá Iva (Jíva) t.j. víba.

Zo slova beregať, oberegať je odvodené slovo obereg = ochranca, amulet.

Zemepisný názov: Beregovaja – kultové miesto na Ukrajine, Břehyně – obec v Čechách

Breksta, Brekszta, Brėkšta (litov.) *Večernica*

brestuk (rus.) kalendárny mesiac, v ktorom kvitne brest

brezglavljek, **brezglavac**, **brezglávec** (slovin.) *potratenec*

slovin. = duša bez hlavy

brezec (slovin.) = *bes*

brėzec, brezen, brezeti = vírit

Brezička

Berezyňa, Berezoňka, litov. Beržulis, Biržulis, Biržulis, Biržuli

víla - ochrankyňa brezy (lat. *Betula*), brezového lístia a šľavy. Breza patrí medzi *ochranné rastliny*, je ohniskom magickej životodarnej energie. Brezová ratolesť sa používala na ochranu dievok a poľa. Brezová ratolesť sa hádzala do hrobu, aby chránila mŕtveho pred zlými silami.

Oslavuje sa 28. apríla ako **Brezovica** (Brezosok), kedy sa zbierala brezová šľava po odrezaní brezových vetvičiek. Šľavu používali na liečenie chrípok a chorôb z prechladnutia.

Na Trojičný týždeň zostupujú z brezových konárov duše dievčat, ktoré zomreli na nešťastnú lásku.

Sviatok bol prekrytý sv. Maximom jarným ako **Maximov deň**.

Je možné, že z pomenovania bereziňa (ako ochranného princípu), vzniklo pomenovanie beregyňa (» *brehyňa*) a sú teraz vzájomne zamieňané.

Brezové metličky sa používajú na liečenie pri saunovaní. Na *Letnice* dievčatá vijú vence z brezových vetvičiek. Breza je symbolom dievčenskej čistoty a je posvätnou rastlinou *Lely*. Ctili si ju počas *rusálií*, kedy si robili venčeky z brezových ratolestí. Na *Kvetní nedeľu* sa v Rusku chodilo koledovať s ozdobenou brezovou halúzkou (*chodenie s briezku*).

Kelti ju považovali za vtelenie bohyně Matky v panenskej podstate, bola symbolom jari, lásky a svetla. Preto výhradne z nej vyrezávali detské kolisky.

Písané božie posolstvá boli napísané zlatým písmom na blanku brezovej kôry.

brezivá = čakajúca mláďa (kotná, teľná, prasná, žrebná ...)

Zemepisný názov: Berezyňa – rieka v Rusku, Brezová, Březová – obce na Slovensku a v Čechách

Brigida

Brighid

je jednou z troch podob trojjedinej severskej bohyně, prichádza premenená v pannu a čistú bohyňu, symbolizujúce príchod jari a znovuzrodenie, je vládkyňou inšpirácie a učenia, liečiteľkou a zástankyňou opustených, po celej Európe. Má zasvätených veľa studní a liečivých prameňov. Je dcérou keltského boha *Dagda*.

Je uznaná Slovanmi ako vládkyňa nádeje. Zapaľuje v ľuďoch iskričku nádeje alebo nalieva im do srdca nádej v hraničných situáciách. Oslavovala sa 1. februára na sviatok *Imbolc*. Bola prekrytá sv. Brigitou, prípadne splynula s Máriou Hromničnou.

V lotyšskej mytológii je obdobná Ceru máte.

Jej znakom je ochranný uzol viazaný zo slamy a pripevnený nad vchod domu ako ochranné znamenie.

brīnos (lotyš.) - div

brodnica

brodarica, brodzica, brodawica, obrazne devica krásavica, v mužskom rode brodnik

rusalka chrániaca brod – plytký prechod cez rieku alebo vytvorený z chrastia, ale môže ochraňovať aj bobrie hrady. Pomáha pocestným nájsť brody a zachraňuje deti, spadnuté do vody. Ak sa však vkráda nepriateľ, poruší brod a zavedie ich do hlbiny alebo bahna.

Zemepisný názov: Brodnica – mesto v Poľsku, obce v Rusku, Brodarica – obec v Chorvátsku

brukolak, burdalak (valas.) *vlkolak*

brumálie » *kobylice*

brzazgi (poľ.) *svetielka*

V novopohanskej poľskej mytológii pomenovanie **Brzazgi** (t.j. Brieždice) sa používa ako spoločný názov pre *Zornicu* a *Večernicu*

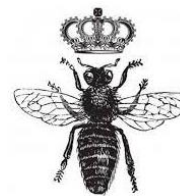
Bubil, Bubloš

Bubilas, Babilas, Baubilas, Bubilos, Babilos, Bábilon, Bičbirbinis, rus. Vavila, Bučelo, Pčelič, Pčoľnik, krapčik, bortnik, koloda, bort', pol'. Bugaj, Bubacz, świepiot, świepiet, baré (? lotyš. Usinš), včelí klát

slovanský ochranný duch včiel, medu a aj symbol mužskej plodnosti, ochranca včelárov. Včely vylietajú okolo 11. apríla, kedy sa otvoria úle.

Obrady na jeho počesť sa robia 4. júla alebo 8. júla (19. júna, niekde 20. mája), kedy sa vykladajú úle a nový med sa spracováva na liečebné účely. Všetkým sa pomaže čelo medom, aby boli zdraví celý rok a boli chránení pred osýpkami a kiahňami. Svätí sa nový med, upečú sa medové koláče, ktoré sa rozdáva susedom, aby mali sladký život, aby bol prosperujúci včelársky rok. Na Veľkú noc sa položí pod úl kraslica.

Niekde prebiehajú oslavy aj 1. augusta, či 5. augusta » *Spas*, kedy jeden včelí plást sa daruje vodníkovi t.j. hodí sa do vody.

Koniec včelárskej sezóny pripadá okolo 10. októbra, kedy sa zazimovávajú úle. Pravoslávna cirkev ich prekryla sviatkom sv. Zosima a Sabbadosa, aj Trofima dňa 2. septembra, niekde 2. októbra, ktorý sa nazýva **Včelársky deň**, **Sviatok medu** aj **Trofimov deň**. Dni od 19. septembra do 27. septembra sa nazývajú aj **Včelí deviatnik**. Mládenci častovali dievčatá medom, aby si získali ich priazeň. Jedli sa palacinky s medom, čo nazývali **Slastná hostina** (Slastný večierok, rus. Lákomyj stol).

Pozn. Termín 2. októbra sa prekrýva s **Dňom anjelov** » *anjel strážny*, v niektorých oblastiach sa začína zakladanie nových včelstiev.

U nás boli oslavy prekryté cirkevným sviatkom sv. Prokopa, ochranca Čiech.

V litovskej mytológii je *Bubilas* mužský ochranný duch trúdov a jeho žena *Austeja* bohyňou včelej kráľovnej a včiel robotníč. Niektoré ruské zdroje ho nazývajú **Pčelič**. Ale Pčelič (Včelí) sa nazýva aj prvý Vianočný týždeň lunárneho kalendára(okolo 10. novembra), kedy včely vyhadzujú z úľov choré jedince. Ako záporný ochranca včiel sa uvádza **pasečnik** (rus. včelár), ktorý požaduje za ochranu včiel dušu včelára.

Keďže včela je považovaná za boží hmyz (» *Austeja*), včelári požívali úctu, lebo vedeli nájsť spoločnú reč s božím hmyzom a boli aj prirodzenými liečiteľmi poskytovaním včelích výrobkov.

Bubo, Bobo

čert, strašidlo - odvodené od hebr. Belzebubo, alebo od tureckého babaj = dedo

bobák, bubák, bubuka, babiak, buvan, bobon, bubul,

slovinsky sa nazýva Kubo » *Režnej Kubo*, alebo Koko, litovsky jaučių baubis, jaučbaubis = býčí bubo či dobytčí des »domoša , baubas, bauby, babaušis, bubis, bubas, bubė, bobas ale aj maumas, mamaj, lotyš. bubulis, bubbul, mađ. mumus, rus. бага, buka aj bauk, ukr. babai, babaj, babaika, badaj, baďaj, baďa, vova sliezs. bebok, pol. babok, bobok, bulh. torbalan, biel. babar, ural. vuntericha, angl. boggie

litov. baubti = bučanie, turec. baba = dedko

prečítané boba cyrilikou aj vova

trpaslík, skrývajúci sa v temných rohoch polí, alebo v studni, chodí v temnostiach ako strašidlo popod obloky domov, schová sa v skrini alebo pod posteľou a unáša vo vreci krikľavé, nezbedné i vzdorovité deti alebo tie, ktoré nechcú zaspáť » *černokňažník, klekáček, čierny muž*— tak aspoň ním rodičia strašia deti hovoriac im: „Čuš, Bobo príde a zoberie ťa!“, mnohokrát vo význame chrobák. Najskôr je to spomienka na tureckú okupáciu, keď brali deti za janičiarov. Umelo bol pomenovaný **Babaj Aga** ako mužská forma *Baby Jagy*.

Je aj duchom strašných snov, stelesnením zmätku, strachu, akejsi tajomnej sily, ktorá sa môže prejaviť kdekoľvek, často na zvlášť nebezpečných miestach (v studni, v opustenom dome), v obzvlášť nebezpečnom čase (v noci).

Bubovia (bobáci) sú pomocníci *víl*. Druh bubáka je *kudibal, Buc*.

ženský princíp sa volá **boba, bomka, bobovnica, babajka, buboja** » *nemodlenka*, rus. kokanka

ale bobák je háčikovo ostnatá plodnica lopúchu

lat. *Bubo bubo* je sova výr.

v litovskej mytológii jaučių baubis je bučiaci vták tj. bučiak (*Botaurus*) » *bukavec*

Zemepisné názvy: ukrajinské obce: Babai, Babajkivka, Babajkove, oblasť v Rusku

Babaikivska, Bubovice – obec v Čechách, Bobowa – obec v Poľsku

Buc

rus. bukaj, bukanaj, buk, bukan, bukon, bukaniko, bukanuška, ženská forma bukusetka, bukarka, srb. bukarica (=svrčok alebo všeobecne chrobák)

všeobecné pomenovanie domáceho strašidla. Žije v tmavých a zriedka navštevovaných kútoch domu (podkrovia, šatníkoch alebo pod posteľami). Slúži na vystrašenie nezbedných detí, aby nenavštevovali opustené budovy. V noci vychádza z úkrytu, aby ich zbil, najhoršie deti hodí do vreca a vezme ich so sebou. Je druhom *Buba*.

Je záporným princípom *Dida*.

citoslovce buc znamená náraz hlavy o hlavu pri klaní

buciel, bukiel » *igoša*

bud'ačka » *Veľká noc*; » *hajнала*

budaj

duchovný radca, buditeľ, prebudený, pobud

Budekić (chorv.) *potratenec*

nepokrsteneц

Budintaja, Budjica, Budintoys, Budintai, Budnitaj, Budentoys, Budintaia, Budintoja, Budjintaja, Budintojas (litov. budinti = budiť) *Zornica*

Budzisz (poľ.) mužský princíp zorničky » *Zornica*

poľ. = prebúdzat'

Zrejme totožný s *Jutrobogom*.

Zemepisný názov: Budziszów, Budziszyn – obce v Poľsku,

Budtė, Budte

litovská bohyňa múdrosti obdobná starogréckej *Sofii* a hebrejskej Chochma

Bugaj poľ. *Bubil*

rus. bugaj = 1. bujak, 2. objemný človek, 3. basový hudobný nástroj, 4. šuba bez rukávov

Bůh (čes.) *boh*

bujačica, bujakyňa - sexuálne nenásytná *rusalka, nymfomanka, suka*.

Bujan

Bouian, litov. Dausos, Dangus, lotyš. Debeskalns

bájny ostrov zo slovanskej mytológie, hlavne ruskej; je na nebeskom oceáne (oblohe); ostrov večnej jari (leta) - bujný – jarý, t.j. plný života a sily.

Ostrov sa môže objavovať a zase miznúť. Rastie tu dub, v ktorom má *Kostiar* ukrytú svoju dušu a žije tu Severný, Južný a Západný vietor. Nachádza sa tu posvätný kameň *Alatyr*, ktorý stráži vták *Gagana* a had *Garafena*. Rastie tam aj jablňo, na ktorej sa rodia zlaté jablká, kto z nich zje,

bude večne mladý.

Bujan tiež predstavuje druh záhrobia, raj, v ktorom prebývajú duše zosnulých a duše ľudí, ktorí sa ešte nenarodili. Poľské novopohanstvo nazýva tento ostrov Weń.

Predpokladá sa, že je to súčasný ostrov Rügen (Rujan). Môže to byť aj Biely ostrov pri ústí Dunaja v Čiernom mori (gr. Leukós t.j. Biely kameň), v súčasnej dobe zvaný Zmijnij a rastie tam javor. Podľa bieloruskej legendy je na ňom biely kameň ako trón hadov, na ktorom je zlaté hniezdo a nad ním je zlatý slnečný štít (šilt).

Obdobné je pomenovanie ostrova **Berezaň**, kde miesto duba rastie breza a nachádza sa pri ústí Dnepra.

V gréckej mytológii je obdobný Makárónsky ostrov (ostrov Blaženosti, ostrov Radosti).

bujdičky » *zelené sviatky*

buka (rus.) *Bubo, Buc*

bouka

bukavec (bukavac)

v ženskom rode bukačka

srbs. buka = hluk

1. (chorv.) druh vtáka – bučiak (*Botaurus*) ozýva sa hlbokým tlmeným a rezonujúcim zvukom, ktoré znie ako veľmi hlboké u-blump, počuteľné až vyše 1 km.

slovin. balabántar, po turecky to znamená poľovnícka vábnička

2. duch rákosia » *rákosníček*

rus. burčun, vorčun, čo znamená aj grobian, brýzgač

Buratino (rus).

tal. Pinocchio, čes. Horg, bielorus. *Prisipuš*

rozprávková postava, chlapec vyrezaný z dreva, ktorý ožil.

V slovenských rozprávkach sa volá Janko Polienko.

burbot

nalim

upír, prípadne človek vo forme ryby. Dá sa rozoznať tak, že pláva chvostom vopred. V Rusku považujú rybu mník (*Lota*) za človeka vo forme ryby.

Burena, Burjona

Bodenuška, Burenuška, Burenka

rus. burjonka = kravička, buryj = hnedý

podľa ruských bylín stelesnené oblaky na oblohe - kravičky, v tvare statku (hovädzie stádo obdobné baránkom), sfarbené do hrdzava svetlom svitania. Perúnovi Bureny ukradol *Veles*. Krava sa nazýva *Velesovo zviera*. Krava je výživový prvok a v rámci prirovnania, jarný dažďový mrak, ktorý srší životodarnou vlhkosťou. Dážď je mliekom nebeskej kravy.

V srbskej mytológii ich naháňajú po oblohe duše *nečistníkov* (zaťažených nebožtíkov napr. samovrahov). Keď fúka silný vietor, vraví sa : asi sa niekto obesil.

Kozmologicky: Krava (úsvitový mrak) symbolizuje ranné svitanie. Rohy kravy (zlaté alebo strieborné) symbolizujú mesiac. Ráno vyháňa Zora kravy (úsvitové mraky) na nebeské pastviny (oblohu).

Zrejme totožná s nebeskou kravou *Zemun*. Podľa KK jej dcéra.

Burevik, Burevoj (rus.) Boriš

Búrka - sestra vetrov » *Striboh*

litov. Audros, Audra

búrka je prírodný úkaz prejavujúci sa prudkým vetrom, blýskaním, hrmením a dažďom

Burko, Buran » *Chvor, tátoš*

Burak, rus. Burdoval, Buruška, Buruško, Kosmatuško

buran je snehová fujavica v ázijských stepiach

burtininko, burtinikas (litov.) čarodejník, kúzelník

burte - čarodějka

litov. burtų= čary, kúzla

burvis (lotyš.) kúzelník

bus » *bes*

ale **Bus** bol vodca Slovanov v 3. storočí n.l.

bútl'avníčky

rus. duplič

svetlušky a svetlonosi, ktorí žijú v bútl'avých kmeňoch, ako milostiví zemskí duchovia. Ich pomocníkom bol d'ateľ. Zobrazovali sa ako lesovník v červenej čiapočke » *Nikolka*. Uvádza sa aj ako protivník *Hromu (Ilju)*.

buvan » *Bubo*

Bydgoša

Budgošča, Budgoša, Bydogošča

slovin. bydl'a, pol. bydła = dobytok

v literatúre vládkyňa úcty a pocty ku všetkému živému, v chove zvierat to znamená chovná matka.

Má tri dcéry: Jarica (jalovica) - samička pred graviditou, táto seje ; Junica – prvogavidná samička , táto spieva; Mladica(Mlada) – samička po pôrode, táto tancuje. Takýmto pripodobňovaním zaúčali mládež ku milovaniu.

Zaklínadlo bolo: Mladica, Junica, Jarica, daj nám plodnosti z Bydgošti.

Zemepisný názov: Bydgoszcz (Budgoša, slov. Bydhošť) mesto v Poľsku

byľarica, bylica

pol. zerywanka korzenia (pol. bylica = palina), rus. kvetuňa

víla, zbierajúca liečivé byliny; vie pomocou bylín život mŕtvemu vrátiť, neplodnému potomka zrodiť a pod.

Každý druh rastlinky má svoju vílu, keď rastlinka onemocnie, víla jej dodáva silu k uzdraveniu. Zjavujú sa len ľuďom čistého srdca.

Mužský princíp sa po poľsky nazýva **zarew**.

byľ = steblo

Zemepisný názov : Bylice – obec v Poľsku

bylina

(rus.) - ruská ľudová pieseň alebo báseň ospevujúca historických bohatierov a ľudových hrdinov, spievaná potulnými komediantmi – skomorochmi (somrákmi)

Mýty z predkresťanskej doby sa v Ukrajine nazývajú **koščuni** a rozprávači mýtov **koščunniki**.

Bystrík, Bystrich

nemecký zápis : Püstrich, Püsteriche, Pusterik, Peuster, Püster, Püst, Pistric, Pust, Pusta, Pustodomka

bulh. pust = dutý, prázdny

pôvodne miestny démon z okolia Zvolena, démon dravých potokov , bystrín, neskôr božstvo lenivosti a opitosti.

Vraj frázy“ Bisťu bohu, Bisťu svetu, Bisťu dedu“, ako mierne zakliatie, sa vzťahuje k tomuto božstvu ale bistoš (maď. bisztos) znamená určite, veru, iste.

Je to hnevlivý duch. Do hlavy jeho dutej sošky sa naleje voda a otvor v ústach sa upcháva zátkou. Po vystavení teple je zátko vyrazená a hrmostne vychrlí obsah, môže dôjsť aj ku smrteľnému zraneniu.

Pomenovanie je zrejme odvodené od vydávajúcich zvukov pif-strich prípadne puf- strich

Jeho ženský princíp je **Bystrica**, ženský démon temperamentu. Znázornená zvyčajne vo forme sošky nezbedného dievčaťa. Jej

nezbednosť spočíva v tom, že uhasí uhlie a popol vmetie do očí hriešnikov. Pracuje na rovnakom princípe ako Bystrík, len štupek má medzi nohami.

V Rusku a Litve sa oslavuje ako sviatok Pusta t.j. prázdny (dutý) sviatok druhú nedeľu po Veľkonočnej nedeľi. V Litve sa tak nazýva aj Sviatok klamu (lhaní) » *klamals*.

Východné cirkvi ho prekryli sviatkom sv. Alexeja teplého (17./30. marec) ako prvý teplý deň v roku.

Zemepisný názov : Pustritz – obec v Rakúsku,

Neslovanské

Baal, (Bál), Beliar, Be'ar – asýrsko-semitský (fenický) boh Slnka, hromu a plodnosti (Baal zamen), knieža pekla, princ diablov, zvaný je aj Baalzebub, Belzebub, Beleth, Bilet. Význam mena Baal znamená vladár, pseudoboh. Baal Zebub po hebrejsky znamená vladár múch, Baal Zevul znamená vznešený vladár, Baal zabal znamená nečistý pán, sanskrt. bala = moc, sila

Býva zapisovaný aj ako Vaal, Velial, Vear, Velzevul, Balu

ale bál (nem.) je zábava, ples

bálova (Baalova) sezóna sú fašiangy, prenesene semiti každého boha, ktorý sa oslavoval veselím označovali ako Baal, napr. v severskej mytológii *Baldr*. arab. Hani Baal = šťastný boh

(Bal-kán = Baalov kyj, Baal-tick = Baalov tlkot)

ale Balt je najskôr od slova Blato (Balaton = Blatenské jazero) alebo z litovského bálta – biely, bledý, z toho lat. pallidus

stotožňovaný je aj s *Mardukom*.

babizmus (pers.) - učenie islamskej sekty, reformuje absolutizmus

Badb (írs. = vrana) – v írskej mytológii bohyňa bitiek, vlievajúca do vojakov strach alebo odvahu, od čoho závisel výsledok bitky, jedna z troch bytostí vojenskej bitky »*Morrigan*

bahamaut - veľryba, tvoriaca prapodstatu sveta, islamská obdoba *leviatana*

bajram (pers.- tur.) - mohamedánsky sviatok

bakchanálie (gréc.) - starorímske slávnosti na počesť boha Bakcha, spojené so zábavou, hýrením a orgiami

bakchant (gréc.) - účastník bakchanálií, orgií, zmyselník

bakchantka (gréc.) - tanečnica na bakchanáliách, ktorá svojim tancom uctievala boha Bakcha, rus. bukachka

baldachýn (tal.) - látková strieška nesená nad kňazom pri procesiách

baptistérium(gréc.-lat.) - krstiteľnica

baptizmus (gréc.lat.) - kresťanská sekta novokrstencov

barchan (mong.) - mongolský budhistický bôžik

barches (hebr.) - židovské nekysnuté sviatočné pečivo

basilián - člen mníšskej rehole, založenej Basilom Veľkým

basilika - trojlod'ový chrám so strednou loďou vyššou

beatifikácia (lat.) - v katolíckej cirkvi vyhlásenie za blahoslaveného

behemoth (begemot) – (rus. = hroch) biblické monštrum podobajúce sa na slona, hrocha, nosorožca alebo byvola, prenesene akékoľvek extrémne veľké a silné zviera

Beltine - keltský sviatok, kedy sa oslavuje príchod jari a tepla, príprava na hospodárenie na poli, filipojakubská noc (30. apríla). Zapaľovali sa veľké ohne symbolicky očisťujúce ľudí a zvieratá od neduhov a nečistých myšlienok, ktoré sa nazhromaždili v temnom zimnom období – **pálenie čarodejníc**, oslava slnečného božstva Belenusa

Belzebub (hebr. Baal's zevuv) - knieža diablov, Belzevut, Belzebubo – z toho *Bubo*, Bobo

benedikcia (lat.) - posviacka, požehnanie

benediktín - člen mníšskej rehole založenej Benediktom z Nursie

beneficiium (lat.) - hostina v kláštoroch a seminároch na počesť predstaveného

benhu - egyptský fénix

bergsonizmus (franc. H.Bergsonal) - idealistický smer o tvorivom vývoji

bernardín - člen mníšskej rehole, založenej Bernardom

best (perz.) - nedotknuteľný úkryt v mešitách Perzie (angl. - najlepší)

betlehem (podľa mesta Betlehem) - vianočná ozdoba, plastické zobrazenie Kristovho narodenia v maštali s dieťaťom v jasličkách a domácimi zvieratami

biblia (gréc.) - základná kniha kresťanských náboženstiev, Starý a Nový Zákon

bibličtina (gréc.) - čeština Biblie kralickej, bohoslužobná čeština so slovenskými prvkami u slovenských evanjelikov

bibliomantia (gréc.) - veštenie z náhodne otvoreného textu knihy (biblie, kalendáru, snáru)

bigotnosť (franc.) - sväťuškárstvo, pobožnostkárstvo, fanatická pobožnosť, bigotéria

biokomunikácia - spoločný názov pre telepatiu, biolokáciu, jasnovidectvo, biotelekinézu, levitáciu

bilokácia - výskyt jednej osoby súčasne na dvoch miestach

biomagnetizmus - magnetizmus, dušefluid. Balzamovaním sa zabráňuje rozpadu dušefluidu. Telesnou únavou sa vyčerpáva aj biomagnetizmus

bioplazma - nesprávny názov pre *biopole*

bioterapia - ovplyvňovanie zdravotného stavu iného človeka, liečiteľstvo

biotika (gréc.) - náuka o prejavoch všetkého, čo žije

birmovanie (lat.) - v katolíckej cirkvi sviatosť, ktorú udeľuje biskup dorastajúcej mládeži

biskup (gréc.-nem.) - vysoký cirkevný hodnostár

biskupstvo (gréc.-nem.) - diecéza, cirkevná oblasť, ktorá patrí pod právomoc biskupa

bogomilstvo - náboženské protifeudálne hnutie, založené popom Bogomilom v 10. až 15. storočí v Bosne, Byzancii

bonz (jap.) - budhistický kňaz

Brahma (sanskrit. = prosba, modlitba) - boh v indickom náboženstve, podstata vesmíru, vesmírne bytie, prvotná energia

brahmanizmus, brahmanstvo (sanskrit.) - hinduizmus, staroindické filozofické učenie

Budha - zakladateľ orientálneho náboženstva budhizmu (500 p.n.l.) , podobné slovanskému; buditeľ

budhizmus náboženstvo, v ktorom cieľom veriacich je dosiahnuť stavu blaženosti po smrti - nirvánu

Buer – démon a duch Šalamúna » *šok*